

Leena Aittokallio

SUOMEENKIN TARVITAAN LISÄELÄKKEITÄ
JA OSAKESÄÄSTÖTILI

Liiketalouden koulutusohjelma
2018

SUOMEENKIN TARVITAAN LISÄELÄKKEITÄ JA OSAKESÄÄSTÖTILI

Aittokallio, Leena
Satakunnan ammattikorkeakoulu
Liiketalouden koulutusohjelma
Toukokuu 2018
Ohjaaja: Korhonen, Satu
Sivumäärä: 63
Liitteitä:

Asiasanat: eläkesäästäminen, sijoitustoiminta, osakesäästäminen, tuotto

---

Opinnäytetyön aiheena oli tutkia, miten palkansaaja pystyisi sijoittamalla hankkimaan varallisuutta eläkeajan kulutusta varten ja mitkä tekijät vaikuttavat suunnitteilla olevan osakesäästötilin tuottoihin? Työ suunnattiin tavalliselle suomalaiselle palkansaajalle. Sen tavoitteena on kannustaa eläkesijoittamaan. Tutkimus suoritettiin tapaustutkimuksena kevään 2018 aikana.

Työn teoriaosuudessa tutkittiin lisäeläkkeiden tarvetta ja käsiteltiin eläkesäästämisen muotoja. Tunnetuin eläkesäästämisen muoto on asuntosäästäminen. Muita tapoja kartuttaa eläkesäästöjä ovat tilisäästäminen, arvopaperisäästäminen ja säästäminen verotettujen vapaaehtoisen eläkevakuutuksen tai PS-sopimuksen muodossa. Työssä todettiin aiemmin hyvin suosittujen verotettujen eläkesäästämisen muotojen kysynnän lakaneen vuoden 2017 eläkeuudistuksesta johtuvan muuttuneen verokohtelun vuoksi.

Työssä etsittiin palkansaajalle sopivaa tuottavaa eläkesijoittamisen muotoa, joka täyttää kolme toivottua ominaisuutta. Lisäeläkkeen verotuksen on oltava houkutteleva, eläkkeen alhaisin nostoikä ei voi olla liian korkea ja nostotavan on oltava järkevä. Suunnitteilla oleva osakesäästötili täyttää nämä kolme vaadittavaa ominaisuutta. Pitkällä tähtäimellä tuottavin sijoittamisen muoto on osakesijoittaminen.

Eläkesijoittajan saamaan tuottoon vaikuttavat valitun kohteen kulut, mahdollinen osinko ja pääoman arvonnousu. Kulloinkin voimassa oleva lainsäädäntö määrittelee sijoitusten verokohtelun, joka vaikuttaa lopulliseen tuottoon ja on huomioitava jo sijoituspäätöksiä tehtäessä. Kun kysymyksessä on vanhuuseläkkeen lisääminen erilaisilla sijoitusratkaisuilla, sijoitusperiodi on pitkä. Aika onkin merkittävä tekijä, kun tähdätään eläkeajan sijoitusvarallisuuden kasvattamiseen.

Empiirisessä osiossa tutkittiin eri ikäisten palkansaajien eläkesijoitusten tuottoa suunnitteilla olevan osakesäästötilin kautta. Osakesäästötili on tuottava vaihtoehto, kun arvioidaan eläkesäästämisen muotoja ja päädytään osakesijoittamiseen. Osakesäästötilin etuja ovat verotuksen selkeys ja sen lykkäytyminen. Kun luovutusvoitoista ja osingoista ei makseta veroa tilin sisällä, on ne mahdollista sijoittaa uudelleen ja saada tuottoa suuremmalle summalle. Verotus ei ohjaa sijoituskäyttäytymistä, vaan sijoitusten ostot ja myynnit voidaan tehdä muilla perusteilla.

SUPPLEMENTARY PENSIONS AND SMALL INVESTOR ACCOUNT NEEDED ALSO IN FINLAND

Aittokallio, Leena
Satakunta University of Applied Sciences
Degree Programme in Business Administration
May 2018
Supervisor: Korhonen, Satu
Number of pages: 63
Appendices:

Keywords: saving for pension, investment operations, saving in shares, profit

---

The theme of the thesis was to study how a wage earner by investing could be able to acquire assets for the consumption during pension years and which factors affect the returns of the small investor account now under preparation. The thesis was aimed at a common Finnish wage earner. Its purpose is to encourage investing for the pension. The research was conducted as a case study during spring 2018.

In the theoretical part of the thesis, the need for supplementary pensions was studied and the forms of saving for pension were dealt with. The best-known form of saving for pension is saving for housing. Other ways to gather savings for the pension are account saving, bond saving and saving in the form of a voluntary pension insurance or a long-term agreement. It was noticed that the demand for the earlier very popular forms of tax-supported savings for pension had stopped due to a changed tax treatment in the 2017 pension reform.

A suitable profitable form of saving for pension for a wage earner, fulfilling three wanted qualities, was looked for in the thesis. The supplementary pension's taxation must be tempting, the lowest age for drawing the pension cannot be too high and the method for drawing the pension has to be reasonable. The small investor account under preparation fulfills these three demanded qualities. In the long run, the most profitable form of investing is investment in shares.

The returns the pension investor gets is affected by the expenses of the chosen target, a possible dividend and the increase in value of the capital. The legislation valid at the time defines the tax treatment of the investments, which affects the final profit and must be considered already when making investment decisions. Concerning an increase in old age pension with various investment solutions, the investment period is long. Time is a significant factor when aiming at increasing investment property for the pension years.

In the empirical section, through the small investor account under preparation, the profit of pension investments among wage earners at different ages was studied. The small investor account is a profitable alternative when assessing the forms of saving for pension and ending up with investment in shares. The advantages of the small investor account are the clarity of taxation and it being postponed. When there are no taxes for transfer gains and dividends inside the account, it is possible to re-invest them and get returns for a larger sum. The taxation does not guide investing behaviour but buying and selling investments can be done on other grounds.

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	6
2	OPINNÄYTETYÖSUUNNITELMA.....	7
2.1	Opinnäytetyöongelma.....	7
2.2	Teoreettinen viitekehys.....	7
2.3	Käytettävät menetelmät.....	9
2.4	Aineistonhankintamenetelmä.....	10
3	TOIMEENTULO ELÄKEAIKANA.....	11
3.1	Eläkeläisten määrä kasvaa.....	11
3.2	Vuoden 2017 eläkeuudistus.....	13
3.3	Eläkeläisten tulot ja kulutustottumukset.....	14
3.4	Työikäisten luottamus eläkejärjestelmään.....	17
3.5	Eläkkeiden arvioitu kehittyminen.....	18
4	ELÄKESIJOITTAMISEN LÄHTÖKOHDAT.....	20
4.1	Sijoitushorisontti ja riskinsietokyky.....	20
4.2	Riskin pienentäminen hajauttamalla.....	22
4.3	Eläkesijoittajan riskimittareita.....	23
4.4	Tuotto.....	25
4.4.1	Koron merkitys eläkesijoituksen tuottoon.....	26
4.4.2	Tuoton mittaaminen.....	27
4.4.3	Tuoton vertaaminen indeksiin.....	28
5	ELÄKESÄÄSTÄMISEN MUOTOJA.....	29
5.1	Suomalaiset eläkesäästäjinä.....	29
5.2	Verotuettu eläkesäästäminen.....	31
5.2.1	PS-sopimus.....	32
5.2.2	Vapaaehtoinen yksilöllinen eläkevakuutus.....	32
5.2.3	Eläkesäästämisen verotus.....	34
5.2.4	Verotuetun eläkesäästämisen vähimmäiseläkeikä.....	36
5.3	Osakesäästötili.....	38
5.3.1	Käyttöönotto Suomessa.....	40
5.3.2	Ruotsissa käytössä oleva ISK-tili.....	41
5.3.3	Suoran osakesäästämisen ja osakesäästötilin vertailu.....	44
6	ELÄKESIJOITTAMINEN OSAKESÄÄSTÖTILILLE.....	45
6.1	Simulaation lähtökohdat.....	45
6.2	20-vuotias tradenomiopiskelija ja sivutoiminen palkansaaja.....	46

6.3	30-vuotias kirvesmies	49
6.4	50-vuotias palkansaaja	51
6.5	Simulaation yhteenveto.....	54
7	JOHTOPÄÄTÖKSET JA YHTEENVETO	56
8	TULEVAISUUDEN NÄKYMIÄ	58
9	LOPPUTULOKSEN ARVIOINTI.....	58
	LÄHTEET.....	61
	LIITTEET	

1 JOHDANTO

Opinnäytetyöni aihealue liittyy rahoitukseen. Työni tarkoituksena on tutkia, miten palkansaaja pystyisi etukäteen säästämällä ja sijoittamalla säästöt, hankkimaan varallisuutta eläkeajan kulutusta varten. Opinnäytetyöni tavoitteena on selvittää tavalliselle palkansaajalle mahdolliset keinot turvata toimeentulo normaalin palkkatulon vaihtuessa eläketuloksi.

Eläkeuudistus on tullut voimaan vuoden 2017 alusta. Sen seurauksena suomalaisten eläkeikä alkaa nousta portaittain. Kansalaisten luottamus eläketurvaan on heikentynyt samanaikaisesti. Eläkkeiden riittävyys ja taso tulevaisuudessa ovat olleet mediassa näyttävästi esillä. Huoli eläkkeiden riittävydestä ja niiden tulevasta kehityksestä on jaettu asiantuntijoiden ja palkansaajien keskuudessa. Suomalaiset elävät pidempään ja jäävät eläkkeelle hyvässä kunnossa. Eläkeläiset haluavat kuluttaa ja elää aktiivista elämää. Tähän tarvitaan tulovirtoja, joita lakisääteinen työeläke ei kata.

Eläkeiän nousun myötä aiemmin eläkesäästäjälle hyvin kannattavien PS-tilien ja eläkevakuutusten suoritusten nostoikä nousi ja niiden suosio romahti. Finanssiala ry:n asiantuntija Piritta Poikonen otti asiaan kantaa 9.3.2017 Uutismajakana kirjoituksessaan ”Suomessakin tarvitaan lisäeläkkeitä”. Verosäännösten muutoksesta johtuen eläkesäästämisen nostoikää on muutettu useampaan kertaan viime vuosien aikana.

Työssä käsitellään suunnitteilla olevaa osakesäästötiliä. Osakesäästötili on sijoitustili, jonka sisällä on mahdollista käydä osakekauppaa ilman välittämiä verovaikutuksia. Sen käyttöönotto yhdenmukaistaisi sijoittamisen verotusta. Eläkesäästäminen osakesäästötilille simuloidaan kolmen eri ikäisen eläkesäästäjän näkökulmasta.

Aiheen valintaan on vaikuttanut sen ajankohtaisuus sekä yhteiskunnan tasolla että kirjoittajan omalla kohdalla. Johtuen aiheen ajankohtaisuudesta ja jatkuvista muutoksista sitä käsittelevän kirjallisuuden sisältö vanhenee nopeasti. Uusimmat ajantasaiset tiedot

on mahdollista löytää viranomaisten ja eri organisaatioiden verkkosivuilta. Aiheesta löytyy tietoa myös uutisartikkeleista.

2 OPINNÄYTETYÖSUUNNITELMA

2.1 Opinnäytetyöongelma

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on selvittää palkansaajan mahdollisuuksia varautua eläkeajan laskeviin tuloihin. Opinnäytetyöllä pyritään vastaamaan kysymykseen: Mitä vaihtoehtoja palkansaajalla on kattaa tulojen pieneneminen eläkkeellä? Tutkimuksen avulla etsitään palkansaajalle tuottavaa eläkesäästämisen muotoa täydentämään lakisääteistä vanhuuseläkettä. Eläketurvakeskuksen arvion mukaan vuodesta 2020 alkaen keskieläkkeiden suhde keskiansioon alkaa laskea. Eläkeuudistuksen myötä myös palkansaajien luottamus tulevan eläkkeen riittävyyteen on heikentynyt.

Verotuetut eläkesäästämisen muodot eivät ole muuttuneen verosäännösten vuoksi enää houkuttelevia. Tarkoituksena on selvittää, mitkä tekijät vaikuttavat eläkesäästäjän osakesäästötilille saamiin tuottoihin. Työ on suunnattu tavalliselle suomalaiselle palkansaajalle. Työn lopputuloksen on tarkoitus perustella, miksi eläkesäästäminen kannattaa. Lisäksi työn on tarkoitus kannustaa aloittamaan se.

2.2 Teoreettinen viitekehys

Teoriaosuudessa tutkitaan lisäeläkkeiden tarvetta ja käydään läpi eläkesäästämisen muotoja. Tunnetuin eläkesäästämisen muoto on asuntosäästäminen. Muita tapoja kartuttaa eläkesäästöjä ovat tilisäästäminen, arvopaperisäästäminen ja säästäminen vapaaehtoisen eläkevakuutuksen tai PS-sopimuksen muodossa. Haen työssäni tuottavaa eläkesijoittamisen muotoa. Kuten myöhemmin opinnäytetyössä todetaan, pitkällä tähtäimellä tuottavin sijoittamisen muoto on tilastojen mukaan osakesijoittaminen.

Käsittelen aluksi verotuettuja vapaaehtoisen eläkevakuutuksen ja PS-sopimuksen muotoja. Koska nämä aiemmin hyvinkin suosittu ja tuottavat verotuetut sijoittamisen muodot ovat muuttuneiden ehtojen vuoksi menettäneet kilpailukykyisyytensä, kun valitaan tuottavaa eläkesijoittamisen muotoa, esittelen vaihtoehtona suunnitteilla olevan osakesäästötilin.

Sijoittamisen teoriaan perehtyminen aloitetaan riskikäsitteen hahmottamisesta. Eläkesijoittajan saamaan tuottoon vaikuttavat valitun kohteen kulut, mahdollinen osinko ja pääoman arvonnousu. Sijoittamisen teoriaan liittyy tiiviisti myös korkoa korolle -ilmiö. Kulloinkin voimassa oleva lainsäädäntö määrittelee sijoitusten verokohtelun, joka vaikuttaa lopulliseen tuottoon, ja on huomioitava jo sijoituspäätöksiä tehtäessä. Kun kysymyksessä on vanhuuseläkkeen lisääminen erilaisilla sijoitusratkaisulla, sijoitusperiodi on pitkä. Aika onkin merkittävä tekijä, kun tähdätään eläkeajan sijoitusvarallisuuden kasvattamiseen. (Kuvio 1.)

Kuvio1. Teoreettinen viitekehys

2.3 Käytettävät menetelmät

Tutkimus on kvalitatiivinen eli laadullinen. Kvalitatiivisen tutkimuksen lähtökohtana on todellisen elämän kuvaaminen. Todellisuus on moninainen ja tapahtumat muokkaavat toisiaan. Pyrkimyksenä on tutkia kohdetta kokonaisvaltaisesti ja löytää tosiasioita. Tutkimukseen vaikuttavat tutkijan arvot, mikä voi vaikuttaa tutkimuksen objektiivisuuteen. (Hirsijärvi, Remes & Sajavaara 1997, 161.)

Kvalitatiiviselle tutkimukselle tyypillistä on kokonaisvaltaisen tiedon hankkiminen todellisissa tilanteissa. Tutkija luottaa omiin havaintoihinsa ja toimii itse tiedonkeruun instrumenttina. Pyritään löytämään odottamattomia seikkoja tutkittavasta kohteesta. Aineiston hankinnassa suositaan erilaisia haastatteluja ja osallistuvaa havainnointia. Kohdejoukko valitaan tietoisesti. Tutkimussuunnitelma muokkautuu tutkimuksen edessä joustavasti. Kvalitatiivinen tutkimus on joukko moninaisia tutkimuksia (Hirsijärvi ym. 1997, 162; 165.)

Opinnäytetyön tutkimusstrategia on tapaustutkimus. Tapaustutkimus on tutkimustapa, joka sisältää useita tutkimusmenetelmiä. Sen sisällä voidaan käyttää erilaisten menetelmien lisäksi erilaisia aineistoja. Tapaustutkimus on perusteellinen ja tarkasti rajattu kuvaus tutkimuksen kohteena olevasta ilmiöstä. Kohde voi olla yksilö, yhteisö, organisaatio tai tapahtumakulku. (Laine, Bamberg & Jokinen 2008, 9-10.)

Tapaustutkimuksella pyritään selvittämään jotakin ilmiötä, josta kaivataan lisätietoa. Tavoitteena on lisätä ymmärrystä tutkittavasta tapauksesta ja olosuhteista, joiden johdosta tapaus on muokkautunut nykyisenlaiseksi. Tapaustutkimus soveltuu vastaamaan kysymyksiin, miksi ja miten. Tapaustutkijaa motivoi tutkimuksessa tunne, että tapaus on merkityksellinen ja jollakin tavalla tärkeä. Tapaustutkimuksessa tulee erottaa tapaus ja sitä ilmentävä tutkimuksen kohde. (Laine ym. 2008, 10.)

Tutkimusstrategiaksi valittiin tapaustutkimus, koska haluttiin löytää tietoa palkansaajan eläkesäästämisestä, miten se kannattaa toteuttaa. Tutkimuksen avulla pyritään perustelevaan, miksi lisäeläkkeitä tarvitaan. Tutkijaa motivoi työssä eläketurvan ajankohtaisuus ja sen merkityksellisyys yksilölle ja yhteiskunnalle. Tutkimukseen valittuja tapauksia on kolme. Kolme eri-ikäistä palkansaajaa eläkesäästävät itselleen lisäeläket-

tä. Tutkimuksen kohteena on palkansaajan eläkesäästäminen. Tavoitteena on löytää keino säästää eläkettä varten tuottavasti. Päämääränä on esittää toteuttamiskelpoinen ratkaisu käytännössä. Löydettyä tietoa apuna käyttäen simuloidaan eläkesäästäminen osakesäästötillille. Tutkimuksen tavoitteena on lisätä tavallisen palkansaajan tietämystä, miksi eläkesäästäminen kannattaa ja miten sen voi toteuttaa.

2.4 Aineistonhankintamenetelmä

Tutkimuksen lähtökohtana ovat palkansaajan pienenevät tulot palkkatulon muuttuessa eläketuloksi. Tavoitteena on perustella eläkesäästämisen tarve ja etsiä keinoja eläkeiän tulojen kasvattamiseen suorien osakesijoitusten avulla. Tutkimus käsittelee esimerkkien valossa eri-ikäisenä aloitettua eläkeikään tähtäävää pitkäaikaissäästämistä. Koska eläkesäästämässä merkittävä tekijä on sijoitusaika, valitaan tutkittaviksi tapauksiksi mahdollisimman eri-ikäiset palkansaajat, kuitenkin niin, että sijoitusaikaa on vielä jäljellä ennen eläkeikää.

Nuorten keskuudessa suosittu puheenaihe on opintolainan sijoittaminen (Luukkonen 2016). Jyväskylän yliopiston professori Roope Uusitalo on jopa uhannut leikkimielisesti reputtaa kaikki kauppakorkeakoulun opiskelijat, jotka eivät ymmärrä ottaa edullista opintolainaa. Työssäkävien opiskelijoiden kannattaisi hänen mukaansa myös ottaa laina, vaikka he eivät sitä elämiseen tarvitsisikaan (Isotalus 2016.) Tutkitaan simuloimalla, miten 20-vuotias osa-aikatyössä käyvä opiskelija sijoittaa opintolainan ja asettaa tavoitteekseen lomahuoneiston hankkimisen eläkeiässä. Vuonna 1988 syntynyt ikäluokka on ensimmäinen, jolle ei vielä lasketa tavoite-eläkeikää, joka kertoo, kuinka pitkälle palkansaajan tulee lykätä eläkkeelle siirtymistä saadakseen täyden eläkkeen. (Työeläkkeen www-sivut 2018). Toinen tutkittava tapaus on vuonna 1988 syntynyt 30-vuotias kirvesmies, joka ei siis vielä tiedä tavoite-eläkeikänsä. Kolmantena tapauksena tutkitaan työn kirjoittajalle omakohtaisen ikäluokan edustajaa. 50-vuotiaalla palkansaajalla on työvuosia jo enemmän takanapäin kuin edessä. Eläkeikään on kuitenkin vielä aikaa.

Aineistonhankintamenetelmänä käytetään valmiita aineistoja. Tutkimuksen tietolähteenä käytetään virallisia tilastoja ja tilastorekistereitä, joita on saatavilla

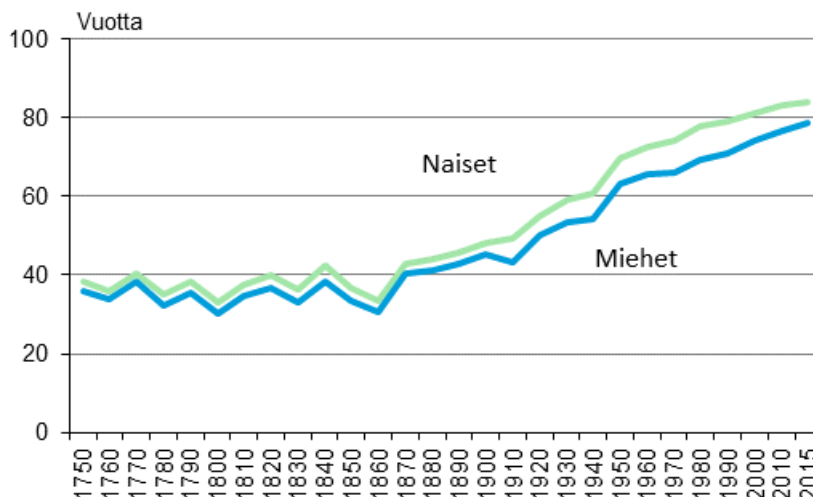
Tilastokeskuksen ja Eläketurvakeskuksen www-sivuilta. Aiheeseen liittyvää arkistomateriaalia on mahdollista löytää valtiovarainministeriön dokumenteista. Aikaisempien tutkimusten tuottamaa materiaalia ja muuta dokumenttiaineistoa on saatavilla Pörssisäätiön ja Finanssiala ry:n verkkosivuilta. Koska työssä käytetään valmista aineistoa, on erityisen tärkeää huomioida lähdekritiikki. Aineiston käytettävyys on arvioitava kriittisesti. Valmiita aineistoja yhdistellään ja kytketään taustatietoihin. Valmiin aineiston avulla voidaan selittää ja kuvata eläkesäästämisen lähtökohtia ja tarvetta. (Hirsijärvi ym. 1997, 185 - 188.)

3 TOIMEENTULO ELÄKEAIKANA

3.1 Eläkeläisten määrä kasvaa

Suomalaiset elävät pidempään kuin aiemmat sukupolvet. Tästä johtuen eläkeläisten määrä ja samalla myös osuus koko väestöstä kasvaa. Nämä tekijät ovat vaikuttaneet tarpeeseen uudistaa eläketurvaa ja sitoa eläkeikä elinajanodotteeseen. Elinajanodote tarkoittaa keskimääräistä tietyn ikäryhmän jäljellä olevaa elinikää, jos kuolleisuus säilyy ennallaan. (Eläketurvakeskuksen www-sivut 2018.)

Kuviossa 2 esitetään suomalaisten elinajanodotteen nousu pitkällä aikavälillä. Vuoden 1868 jälkeen suomalaisten naisten ja miesten elinaika on pidentynyt. Vain sotavuodet tekivät tähän poikkeuksen. Vuonna 2015 syntyneen suomalaisen pojan tilastollinen elinajanodote on 78,5 vuotta ja tytön 84,1 vuotta. (Tilastokeskuksen www-sivut 2018; Kuvio 2.) Vuonna 2016 vastasyntyneiden poikien elinajanodote lyheni 0,1 vuodella ensimmäistä kertaa sotavuosien jälkeen. Tyttöjen elinajanodote pysyi samana vuoteen 2015 verrattuna. (Tilastokeskuksen www-sivut 2018.)

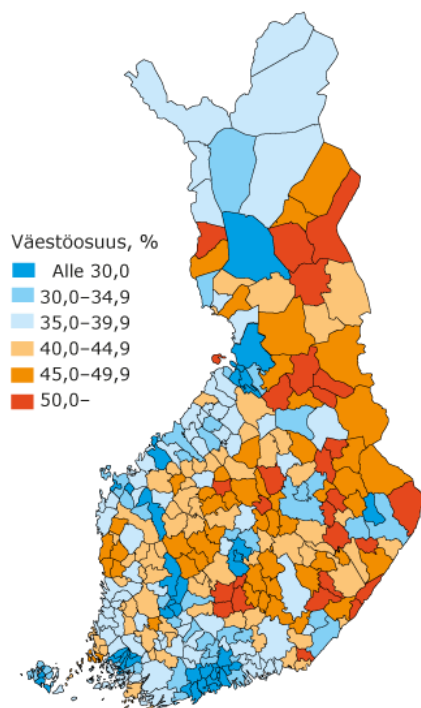

Kuvio 2. Suomalaisen elinajanodote (Tilastokeskuksen www-sivut 2018.)

Elinajanodote on sinänsä terminä harhaanjohtava. Sen voi ymmärtää viittaavan odotettuun elinikään. Yleensä näin ei kuitenkaan ole, vaan lähes poikkeuksetta sotien jälkeen syntyneet ikäluokat elävät pidempään kuin syntymähetken elinajanodotteen mukaan voitaisiin olettaa. Elinajanodote sisältää oletuksen ”jos kuolleisuus ei muutu”. Oletuksen mukaan vuonna 1950 syntynyttä 60-vuotiasta sydäninfarktipotilasta hoidetaan vuoden 1950 menetelmin. Näin ei tietenkään ole, vaan hoidon taso ja menetelmät ovat kehittyneet. Syntymähetken elinajanodotetta käytetään usein sen vuoksi, että se on helpommin saatavilla kuin todellinen keskimääräinen elinikä. Ero kannattaa huomioda esimerkiksi omien eläkevuosien suunnittelussa. (Myrskylä 2010.)

Suomalaisten eläkkeellä oloaika on pidentynyt nopeasti. Vuonna 1980 kuolleiden miesten keskimääräinen eläkkeellä oloaika oli 8,7 vuotta. Vastaava aika naisilla oli 8,5 vuotta. Vuonna 2009 päättyneiden eläkkeiden keskimääräinen kesto oli miehillä 19,7 vuotta ja naisilla 23,7 vuotta. (Kautto 2013.)

Kuva 1 havainnollistaa eläkeläisten osuuden kaikista 16 vuotta täyttäneistä. Vuoden 2016 lopussa noin joka kolmas 16 vuotta täyttänyt suomalainen oli eläkeläinen. Tässä eläkeläisellä tarkoitetaan henkilöä, joka saa vanhuus-, työkyvyttömyys-, osa-aika tai maatalouden erityiseläkettä. Näitä eläkkeitä sai yhteensä 1 459 000 suomalaista. Vuonna 2006 kaikista 16 vuotta täyttäneistä 29,2 prosenttia oli eläkeläisiä. Kymmenessä vuodessa eläkeläisten osuus on kasvanut lähes kolme prosenttiyksikköä. (Eläketurvakeskuksen www-sivut 2018; Kuva 1.)

Kuva 1. Eläkeläisten osuus kunnissa (Eläketurvakeskuksen www-sivut 2018.)

Vuonna 2016 Suomessa oli 29 kuntaa, joissa 16 vuotta täyttäneestä väestöstä vähintään puolet oli eläkkeellä. Maakunnista Uudellamaalla oli pienin eläkeläisten osuus (25,2 %) ja suurimmillaan osuus oli Etelä-Savon maakunnassa (41,8 %). (Eläketurvakeskuksen www-sivut 2018; Kuva 1.)

3.2 Vuoden 2017 eläkeuudistus

Vuoden 2017 eläkeuudistuksen tavoitteena on varmistaa riittävä eläketurva myös tuleville sukupolville ja lisäksi turvata työeläkkeiden kestävä rahoitus. Keskimääräistä eläkkeellesiirtymisiän odotetta, joka kuvaa keskimääräistä eläkkeellesiirtymisikää, on nostettu 62,4 vuoteen aiemman 61,1 vuoden sijaan. Vanhuuseläkeikä nousee vastaisuudessa ikäluokittain. Vuonna 1965 ja sen jälkeen syntyneiden eläke on sidottu elinajanodotteeseen. Tämä mahdollistaisi myös eläketurvan tason nostamisen. (Eläketurvakeskuksen www-sivut 2018.)

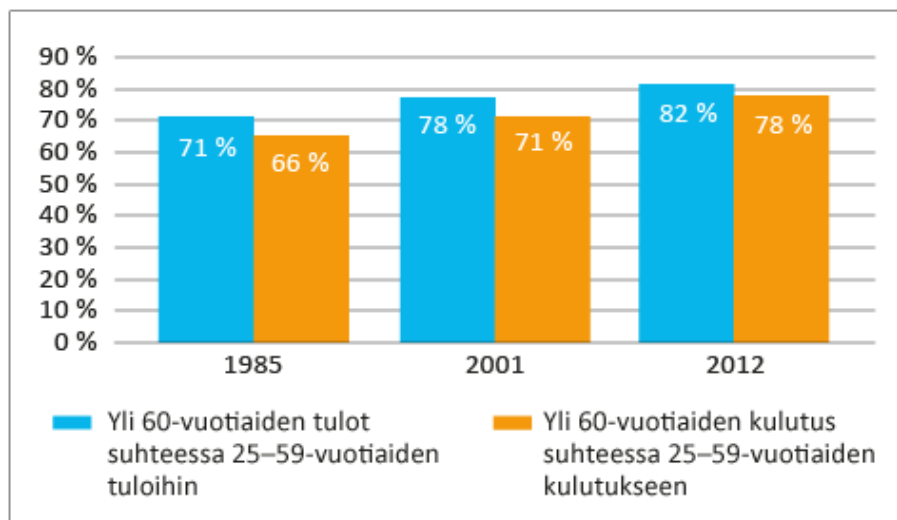
Vanhuuseläkkeellä tarkoitetaan eläkettä, jolle voi jäädä tietyssä iässä. Koko työuran aikana ansaittu työeläke maksetaan vanhuuseläkkeenä. Eläke on sitä suurempi, mitä

vanhempana palkansaaja siirtyy eläkkeelle. Vanhuuseläkettä voi saada työeläkkeen ja kansaneläkkeen muodossa. Työeläkkeen mukaista vanhuuseläkettä voi saada aikaisintaan oman syntymävuotensa määrittämässä alimmassa vanhuuseläkeikässä. Tavoite-eläkeikä on ajankohta, josta lähtien eläkkeen voi saada täysimääräisenä. (Työeläkkeen www-sivut 2018.)

Vanhuuseläkeikä nousee asteittain siten, että vuonna 1954 ja sitä ennen syntyneiden alin eläkeikä on 63 vuotta. Vuonna 1955 ja sen jälkeen syntyneillä eläkeikä nousee kolme kuukautta vuodessa 65 vuoden eläkeikään saakka. Vuonna 1965 ja sen jälkeen syntyneillä alin eläkeikä on sidottu elinajanodotteeseen. Esimerkiksi vuonna 1978 syntyneen henkilön alin eläkeikä on 66 vuotta ja 6 kuukautta. Hänen tavoite-eläkeikänsä on 68 vuotta ja 10 kuukautta. (Työeläkkeen www-sivut 2018.)

3.3 Eläkeläisten tulot ja kulutustottumukset

Eläketurvakeskus vertasi vuoden 2015 kesäkuun raportissaan eläkeikäisten ja työikäisten tuloja ja kulutustottumuksia vuosina 1985–2012. Tutkimuksessa käytettiin aineistona Tilastokeskuksen kulutustutkimuksia kyseisiltä vuosilta. Tutkimuksen mukaan eläkeikäiset tulevat toimeen sekä kulutuksen että tulojen määrällä mitattuna paremmin kuin koskaan aiemmin. Yhä useampi eläkeläinen saa kansaneläkkeen sijasta työeläkettä. Ansiotason nousun myötä myös eläkkeet ovat kasvaneet suhteessa työikäisten tuloihin. Tutkittavana ajanjaksona eläkeikäisten ja työikäisten tuloerot ovat pienentyneet 11 prosenttiyksiköllä. (Eläketurvakeskuksen www-sivut 2018; Kuvio 3.)

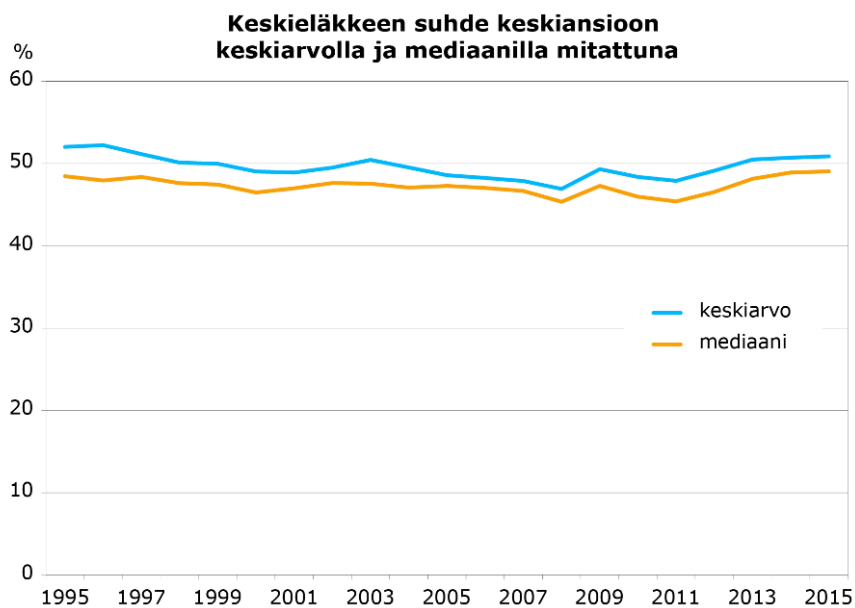

Kuvio 3. Yli 60-vuotiaiden ja 25–59-vuotiaiden mediaanitulojen ja -kulutuksen suhde (Eläketurvakeskuksen www-sivut 2018).

Vuosina 1985–2012 eläkeikäisten ja työkäisten väliset kulutuserot ovat pienentyneet. Kulutuksen kasvuun ovat vaikuttaneet kasvaneet tulot. Vuonna 1985 eläkeikäiset kuluttivat 66 prosenttia työkäisten kulutuksesta. Vuoteen 2012 mennessä eläkeläisten kulutus verrattuna työkäisten kulutukseen oli noussut jo 78 prosenttiin. Ero oli kaventunut 12 prosenttiyksikköä. (Eläketurvakeskuksen www-sivut 2018; Kuvio 3.)

Tarkasteluajanjaksona eläkeläisten asema tulojen ja kulutuksen perusteella mitattuna on kohentunut huomattavasti verrattuna työkäisiin. Ikääntyneiden kulutuksen taso ja rakenne ovat lähentyneet työkäisten kulutusta, vaikka kulutusmenot ovatkin olleet koko ajanjakson alemmalla tasolla kuin työkäisten. Kasvaneet tulot mahdollistavat monipuolisen kuluttamisen ja valinnanvapauden lisääntymisen. Tutkimuksen perusteella voidaan arvioida, että eläkeikäisten kulutusmahdollisuudet ovat keskimäärin paremmat kuin aiempien sukupolvien. (Eläketurvakeskuksen www-sivut 2018.)

Keskimääräinen eläke on tasoltaan noin puolet keskiansioista. Vuoden 2017 lopussa keskimääräinen kokonaiseläke oli 1656 euroa. Lakisääteinen kokonaiseläke muodostuu työeläkkeestä, kansaneläkkeestä ja takuueläkkeestä. Eläke on eläkeläisen yksi toimentulon lähde. Eläkeläisten bruttotuloista keskimäärin kaksi kolmasosaa koostuu eläkkeestä ja loput muista tulonlähteistä, kuten esimerkiksi pääomatuloista. Pienituloisilla eläkeläisillä eläkkeen osuus on suurempi. Paremmiin toimeentuleville eläkkeen osuus kaikista tuloista on pienempi. (Eläketurvakeskuksen www-sivut 2018; Kuvio 4.)

Kuvio 4. Keskieläkkeen suhde keskiansioon (Eläketurvakeskuksen www-sivut 2018).

Ilmarisen vanhuuseläkkeelle siirtyneiden Vointi ja vire -tutkimuksen mukaan 80 % vanhuuseläkkeelle siirtyneistä arvioi hyvinvointinsa ja terveytensä hyväksi. Tutkimuksen mukaan 86 % vastaajista arvioi elämänlaatunsa hyväksi ja 73 % vastaajista koki elämänsä merkitykselliseksi. Eläkkeelle siirtyneet olivat paremmassa kunnossa kuin viisi vuotta sitten eläkkeelle siirtyneet. Eläkkeelle siirtymistä piti 84 % vastaajista myönteisenä asiana. (Kettunen 2018.)

Vastaajat pitivät terveydestään hyvää huolta. Heidän tavoitteenaan oli aktiivinen elämä osana ympäröivää yhteiskuntaa. Lisääntyneitä vapaa-aikaa haaveili 67 prosenttia vastaajista käyttävänsä matkusteluun. 63 prosenttia vastaajista toivoi voivansa viettää enemmän aikaa lastenlastensa ja muiden läheisten kanssa. Uuden yrityksen haaveili perustavansa neljä prosenttia eläkkeelle jääneistä. Tutkimuksen perusteella voidaan todeta, että työelämästä vanhuuseläkkeelle siirtyy terveitä ja hyvinvoivia suomalaisia, joilla on edessään toiminnantäyteisiä eläkevuosia. (Kettunen 2018.)

Kysely tehtiin marras-joulukuussa 2017 Ilmarisen vanhuuseläkepäättöksen saaneille. Verkkokyselyyn vastasi 776 eläkepäättöksen saanutta henkilöä. Vastausprosentin oli 55 %. Tulos edustaa yksityisen puolen vanhuuseläkepäättöksen saaneita. Tulokset sen

sijaan eivät edusta kaikkein köyhimpiä ja pelkkää kelan eläkettä saavia. Vastaajien keski-ikä oli 63,5 vuotta. (Kettunen 2018.)

Sekä Eläketurvakeskuksen että Ilmarisen tekemä tutkimus tukevat käsitystä aktiivisista hyvinvoivista eläkeikäisistä, joiden tulot ja kulutus suhteessa työikäisten tuloihin ja kulutukseen ovat paremmalla tasolla kuin edeltäneillä sukupolvilla. Hyvässä kunnossa olevat eläkeläiset ovat valmiita panostamaan itseensä ja vapaa-aikaansa myös rahaa enemmän kuin aiemmat ikäpolvet.

3.4 Työikäisten luottamus eläkejärjestelmään

Eläketurvakeskuksen keväällä 2011 ja 2014 tekemässä tutkimuksessa selvitettiin kansalaisten luottamusta eläkejärjestelmään. Tutkimus tehtiin postikyselynä ja otoskoko oli 5 000. Kysely oli suunnattu 18–67-vuotiaille suomen- tai ruotsinkielisille manner-suomalaisille. Vastauksia vuonna 2014 saatiin 2032 kappaletta. (Eläketurvakeskuksen www-sivut 2018.)

Kuviossa 5 havainnollistetaan suomalaisten kokema luottamus eläketurvaa kohtaan. Vuodesta 2011 vuoteen 2014 luottamus eläketurvan riittävyyteen ja sen oikeudenmukaisuuteen on laskenut huomattavasti. Vuonna 2011 uskoi 63 prosenttia vastaajista eläkkeen takaavan kohtuullisen toimeentulon eläkeiässä. Vuonna 2014 enää 54 prosenttia vastaajista oli sitä mieltä. Kolmessa vuodessa pudotusta oli melkein kymmenen prosenttia. Tutkimuksen mukaan vain joka kolmas uskoi, että luvatut eläkkeet kyetään jatkossakin maksamaan. (Eläketurvakeskuksen www-sivut 2018; Kuvio 5.)

Kuvio 5. Luottamus eläketurvaan (Eläketurvakeskuksen www-sivut 2018).

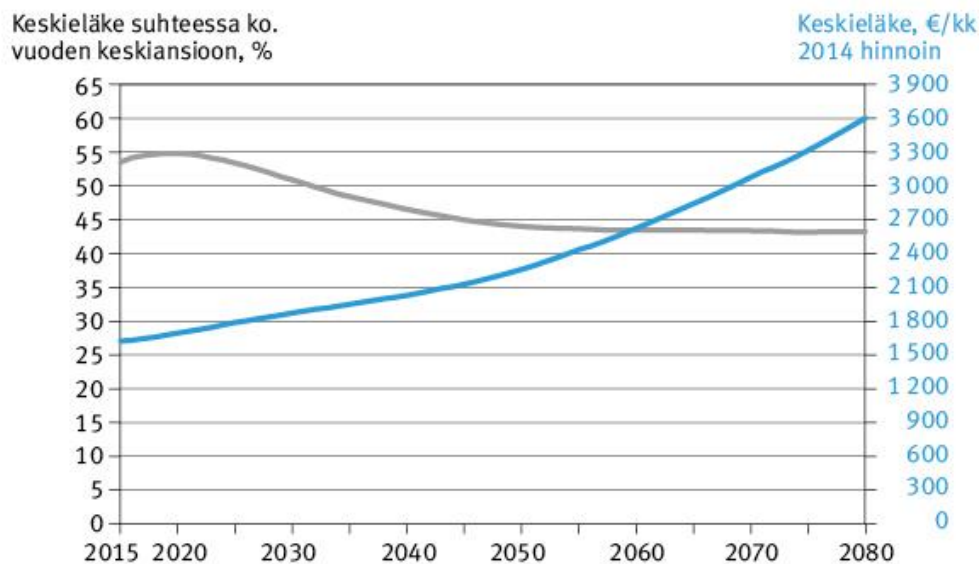
Eläkejärjestelmää piti oikeudenmukaisena vuonna 2011 noin 36 prosenttia vastaajista ja vuonna 2014 vastaava luku oli enää hieman alle 30. Epäoikeudenmukaisena koettiin vanhuuseläkkeen alaikärajan sitominen eliniän pidentymiseen. Eläketurvakeskuksen johtaja Mikko Kauton mukaan tutkimuksen tuloksista voidaan päätellä, että kansalaisten huoli omasta taloudellisesta pärjäämisestä on kasvanut. Eläkeuudistuksessa sovittiin, että eläkeikäraja seuraa jatkossa eliniän pitenemistä. (Eläketurvakeskuksen www-sivut 2018; Kuvio 5.)

3.5 Eläkkeiden arvioitu kehittyminen

Eläkesäästäminen on pitkän aikavälin suunnitelma. Mitä aiemmin sen aloittaa ja mitä pidempään sitä jatkaa, sitä parempi lopputulos on. Jo nuorena aloitettu eläkesäästäminen voi tuottaa melko pienelläkin pääomalla tuntuvan eläkesäästösumman, kuten myöhemmin työssä esitetään. Asian tärkeys ei välttämättä tule mieleen, kun eläkeikä on vuosikymmenien päässä. Tästä syystä olisikin hyödyllistä tiedostaa eläkkeiden arvioitu kehittyminen.

Kuviossa 6 on esitetty Eläketurvakeskuksen arvio keskieläkkeen kehityksestä vuodesta 2015 vuoteen 2080 suhteessa keskipalkkaan. Keskieläke on ilmoitettu vuoden 2014 tasossa. Huomioitavaa on, että kuviossa keskieläkkeellä tarkoitetaan vanhuus- ja työkyvyttömyyseläkkeiden saajien keskimääräistä kokonaiseläkettä. Tarkasteltavan jakson aikana keskimääräisen eläkkeen arvioidaan kasvavan yli kaksinkertaiseksi noin

1600 eurosta 3600 euroon kuukaudessa. Eläketurvakeskuksen arvion mukaan vuodesta 2020 lähtien keskieläkkeen suhde keskiansioon alkaa laskea. Tämä johtuu pääosin elinaikakertoimen vaikutuksesta. (Työeläkelehden www-sivut 2018; Kuvio 6.) Elinaikakerroin leikkaa eläkkeitä sopeuttaen niiden tason eliniän nousuun (Työeläkkeen www-sivut 2018).

Kuvio 6. Keskieläkkeen arvioitu kehittyminen suhteessa keskiansioon (Työeläkelehden www-sivut 2018.)

Nykypäivän eläkeläisen kulutustottumukset ja ennen kaikkea kulutustoiveet vaativat toteutuakseen eläkkeen lisäksi lisätuloja. Kuviossa 6 harmaa suoraa esittää keskieläkkeen suhteen keskiansioon. Vuonna 2020 keskieläke on noin 55 prosenttia keskiansiosta. Laskevan suoran perusteella voidaan todeta, että arvioitu keskieläke on vuonna 2080 enää hieman alle 45 prosenttia keskiansiosta. Eläkkeet kasvavat siis tulevaisuudessa hitaammin kuin ansiotaso. Tästä johtuen eläkkeen ostovoima laskee suhteessa ansiotuloihin. Kansalaisten huoli taloudellisesta pärjäämisestä eläkkeellä ollessa ei ole turha. Tarve täydentää lakisääteistä eläketurvaa on todellinen. (Työeläkelehden www-sivut 2018; Kuvio 6.)

4 ELÄKESIJOITTAMISEN LÄHTÖKOHDAT

4.1 Sijoitushorisontti ja riskinsietokyky

Sijoittaminen tarkoittaa rahan käyttämistä kohteeseen, josta on odotettavissa tulevaisuudessa tuottoa. Tulevaisuuden tuotto muodostuu pääoman palautuksista ja sijoitetun pääoman tuotosta. Tuotto on korvaus siitä, että raha ei ole kyseisenä aikana sijoittajan käytössä. Se on myös korvaus sijoitukseen liittyvästä riskistä. (Nikkinen, Rothovius & Sahlström 2002, 9-10.)

Sijoituspäätös on tuotto-odotuksen ja riskin kompromissi. Riski on todennäköisyys sille, että odotettu tuotto ei toteudu. Sijoittajan on harkittava, onko sijoituksen tuotto-odotus riittävä kompensoimaan sijoitukseen liittyvän riskin. Arvopapereiden toteutuneet tuotot vaihtelevat ja odotettu tuotto ei aina realisoitu pitkälläkään aikavälillä. (Nikkinen ym. 2002, 28 – 29.)

Sijoituspäätöksen tekemisen ensimmäinen ja tärkein vaihe on riskinsietokyvyn tunnistaminen. Sijoituksen tuotto ja riski kulkevat käsi kädessä. Käsitteenä riski tarkoittaa tuoton vaihtelua, eli se sisältää mahdollisuuden voittoon tai tappioon. On mahdollista, että sijoitettua pääomaa ei saa kokonaisuudessaan takaisin, tai sen voi jopa menettää kokonaan riippuen otetusta riskistä. Sijoittajan riskinsietokyvyllä tarkoitetaan kykyä sietää sijoituksen tappio. (Kallunki, Martikainen & Niemelä 2011, 23 - 24.)

Sijoituspäätöstä tehtäessä tulee ottaa huomioon sijoittajan elämäntilanne ja varallisuus. Tältä pohjalta voidaan miettiä hänen riskinsietokykyään. Sijoituksen riski ei saa olla niin suuri, että sen arvon lasku vaikeuttaisi tai vaarantaisi jokapäiväisen elämän sujumisen. Sijoittajan riskinsietokykyä arvioidaan alan kirjallisuudessa sijoittamisen tuottaman hyödyn avulla. Sen mukaan sijoittajan kannattaa etsiä oikea tuoton ja riskin kombinaatio, joka tuottaa hänelle suurimman hyödyn. Suurin hyöty voi olla pienemmällä stressillä eli pienemmällä riskillä saatu pienempi tuotto. (Kallunki ym. 2011, 32 -34.)

Sijoitusta tehtäessä tulee selvittää sijoittajan tavoite riskin ja tuoton välillä. Rahoitusteorian mukaan, mitä suurempaa tuottoa sijoittaja tavoittelee, sitä suuremmaksi riski kasvaa. Osakkeet tuottavat pitkällä aikavälillä muita sijoituskohteita paremmin, mutta niiden arvo saattaa lyhyellä aikavälillä vaihdella hyvinkin paljon. Voidaan siis päätellä, että pitkä sijoitusaika puoltaa enemmän riskiä sisältävän sijoitustuotteen valintaa ja päinvastoin. Sijoittajan riskinsietokyvyllä tarkoitetaan sekä taloudellista että psykologista riskinsietokykyä. Jos eläkesijoittaja sijoittaa koko sijoitusvarallisuutensa osakkeisiin, eikä hänellä ole odotettavissa pitkäaikaisen sijoitusperiodin aikana osakkeiden pakkorealisoitotarvetta, on taloudellinen riskinsietokyky kunnossa. Osakesijoitus saattaa olla hänelle sopiva sijoituskohte. Jos hän ei kuitenkaan henkisiltä ominaisuuksiltaan voi sietää sijoituksen tappiota, tulisi hänen tyytyä vähäriskisempiin sijoituskohteisiin. (Hoppu 2009, 61.)

Sijoittajan tärkeimpiä päätöksiä on riskinsietokyvyn lisäksi miettiä, miten pitkäksi ajaksi sijoitus on tarkoitus tehdä. Sen ratkaisee tavoite, jota varten sijoitetaan. Eläkesäästäjän kohdalla sijoitushorisontin määrittelee oma eläkeikä. 20-vuotiaalla eläkesäästäjällä sijoitushorisontti on jopa 50 vuotta. 50-vuotiaallakin se on vielä lähes 20 vuotta. (Puttonen & Repo 2011, 21.)

Sijoitusperiodi vaikuttaa sijoittajan salkun rakenteeseen. Hyvin tuottaviin osakesijoituksiin liittyy myös korkea riski, koska osakkeiden arvo voi vaihdella lyhyellä aikavälillä rajustikin. Pitkällä aikavälillä osakkeiden muita sijoituskohteita parempi tuotto tulee esille. Mitä pidempi sijoittajan sijoitushorisontti on, sitä perustellumpi päätös on valita sijoituskohteeksi osakkeet. (Kallunki ym. 2011, 42-44.)

Eläkesäästäjän sijoitushorisontti on sijoittajan iästä riippuen jopa useita kymmeniä vuosia. Osakkeet ovat sijoitustuotteina riskipitoisimpia ja näin myös pitkällä aikavälillä keskimäärin tuottavimpia. Osakekurssit voivat heilahdella huomattavasti, mutta pidemmällä ajalla on huomattavissa niiden seuraavan pitkän aikavälin trendiä. (Lindström & Lindström 2011, 60.)

OMX Helsinki -indeksillä mitattuna voidaan huomata, että sijoitushorisontin pidentyessä osakesijoituksen tappion riski pienenee. Tällöin tulee kuitenkin huomioida, että arvio perustuu yleisindeksin tuottoon eli hyvin hajautetun salkun käyttäytymiseen. Yksittäinen osake on riskipitoisempi sijoitus kuin hajautetut kohteet. Yksittäinen osake voi jäädä tappiolle myös pidemmällä sijoitusperiodilla. (Kallunki ym. 2011, 44.) Osakesijoitusten hajauttaminen on tästä syystä eläkesäästäjälle tärkeää.

4.2 Riskin pienentäminen hajauttamalla

Taloustieteen Nobel-palkinnon riskiteoriastaan saanut Harry Markovitzin portfolio-teorian mukaan sijoituksia tulisi hajauttaa eri tavoin talouden suhdanteisiin reagoiviin sijoitustuotteisiin. Sijoituskohteet voivat reagoivat suhdanteisiin samansuuntaisesti tai päinvastaisesti toistensa kanssa. Keskenään samansuuntaisesti reagoivien kohteiden sanotaan korreloivan keskenään. Jos korrelaatio on täydellinen, eli kohteet nousevat ja laskevat yhtä paljon samaan aikaan, ei hajautus tällaisiin kohteisiin vaikuta riskin suuruuteen. Sijoittajan tulisi löytää salkun tasapainoksi kohteita, jotka reagoivat valtavirtaa vastaan. Vähentääkseen riskiä sijoittajan tulisi välttää poimimasta salkkuunsa vahvasti keskenään korreloivia arvopapereita. Hajauttamalla sijoitussalkun riski kokonaisuudessaan pienenee. (Markovitz 1968, 6.)

Sijoitusten hajauttaminen tarkoittaa sijoitusten jakamista eri sijoituskohteisiin. Yksittäisen sijoituksen arvonkehitys vaikuttaa kokonaistuottoon vähemmän, jolloin myös salkun, eli valittujen sijoitusten, kokonaisriski pienenee. Sijoitussalkun riskiä voidaan hallita hajauttamalla. Näin pystytään alentamaan sijoitusten epäsystemaattista riskiä, joka tarkoittaa yksittäisestä sijoituskohteesta aiheutuvaa riskiä. Koko markkinoita koskevaan systemaattiseen riskiin ei voida vaikuttaa hajauttamalla. Osakesalkkuun poimitaan eri toimialoilla toimivien yritysten osakkeita ja maantieteellisesti eri maanosissa toimivien yritysten osakkeita. Eläkesäästäjä hajauttaa ostot ajallisesti, jolloin riski ostaa väärään aikaan pienenee. Kun sijoitusperiodi on useita kymmeniä vuosia, ajallinen hajauttaminen toimii automaattisesti. Salkkuun tulisi valita vähintään kymmenen eri yrityksen osaketta. (Lindström & Lindström 2011, 55-57; Leppiniemi 2002, 90.)

Kuviossa 11 esitetään kahden samaan tekijään käänteisesti reagoivien sijoituskohteiden korrelaatio. Kun toisen hinta laskee, toisen hinta nousee samassa suhteessa. Tällaisten täysin käänteisesti reagoivien sijoituskohteiden löytäminen on mahdotonta, mutta tähän hajautuksella pyritään. (Seligsonin www-sivut 2018; Kuvio 11.)

Kuvio 11. Kahden sijoituksen korrelaatio (Seligsonin www-sivut 2018.)

Hajauttamalla noudatetaan vanhaa opetusta, jonka mukaan kaikkia munia ei tule laittaa samaan koriin. Hajauttamalla salkun volatilitteetti eli kurssivaihteluiden suuruus pienenee. Samalla tuotto-odotus tasaantuu. Hajautetun salkun tuotto on sijoitusten keskimääräinen tuotto. Hajauttamalla menetetään suuri voitto, mutta vältetään myös suurlta tappiolta. (Lindström & Lindström 2011, 56.)

4.3 Eläkesijoittajan riskimittareita

Eläkesijoittaja voi hyödyntää riskimittareita rakentaessaan sopivan riskitason omaavan sijoitussalkun. Riski ja tuotto-odotus liittyvät toisiinsa. Tuotto-odotus ei tarkoita varmaa tuottoa, vaan ainoastaan tilastollista todennäköisyyttä. Nopeita voittoja tavoitteleva ottaa riskejä, jolloin epävarmuus kasvaa, ja myös tappion mahdollisuus kasvaa. Tällöin korostuvat ostojen ja myyntien oikea-aikaisuus. Riskejä kaihtava sijoittaja hajauttaa osakeomistustaan ja rakentaa salkkunsu osakkeista, joiden jyrkät arvonmuutokset eivät ole todennäköisiä. Arvopaperikohtaiset riskiluvut muuttuvat toteutuneen kurssikehityksen mukaisesti. Sijoitussalkun riskiluku vaihtelee eri aikoina. Sijoittajan kannattaa tarkkailla arvopaperisalkkunsu riskin kehitystä. (Saario 2016.)

Beta ja volatilitteetti ovat riskimittareita, jotka kuvaavat arvopaperin hinnan historiallista käyttäytymistä. Riskiluvut perustuvat täysin toteutuneeseen kurssikehitykseen. Ne eivät huomioi yhtiön toimialaa, kannattavuutta tai muutenkaan taloudellista tilannetta. Ne eivät millään tavalla myöskään ota kantaa oikea-aikaiseen sijoittamiseen. (Saario 2016.)

Jos Nokian kurssi putoaisi neljästä eurosta kahteen euroon, yhtiön beta ja volatilitteettikasvaisivat. Riskimittarit siis osoittaisivat riskin kasvaneen verrattuna aiempaan riskitasoon. Voisi kuitenkin olettaa, että Nokian osakkeen ostaminen aiemmalla kurssitasolla olisi riskialttiimpi sijoitus kuin sijoitus hinnan puolittumisen jälkeen. Tämä esimerkki paljastaa hyvin riskilukujen heikkouden. Ne määräytyvät ainoastaan toteutuneen kurssikehityksen mukaan. (Saario 2016.)

Sijoituksen riski voidaan esittää beta-luvun avulla. Jos osakkeen beta-luku on yksi, osake on neutraali ja sen tuotto vaihtelee kaikkien markkinoilla olevien arvopaperien keskimääräisen tuoton mukaisesti. Jos beta on korkeampi kuin yksi, osakkeen tuotto nousee tai laskee voimakkaammin kuin markkinoiden keskimääräinen tuotto. Jos taas osakkeen beta on vähemmän kuin yksi, sen tuotto muuttuu maltillisemmin kuin markkinoiden keskimääräinen tuotto. (Kallunki ym. 2011, 272.)

Beta-luku kuvaa osakkeen kurssin muutosherkkyydestä suhteessa vertailuindeksiin. Suomessa osakkeiden beta lasketaan vertaamalla osakkeen kurssin kehitystä OMX Helsinki-indeksiin. Jos pieniriskisen osakkeen beta-luku on 0,3, voidaan olettaa, että vertailuindeksin noustessa yhden prosentin, osakkeen kurssi nousee todennäköisesti 0,3 prosenttia. Riskillisempien osakkeiden beta on suurempi kuin yksi. Jos osakkeen beta on kaksi, indeksin nousua vastaa osakkeen kurssin nousu 2 prosentilla. Kerroin toimii samoin kurssien laskiessa. (Leppiniemi 2002, 90.)

Beta-lukua voidaan käyttää apuna osakesalkun riskisyyden arvioinnissa. Tämä osakkeen riskimittarin arvo on löydettävissä helposti monista pörssitaulukoista. Yksittäisten osakkeiden betaa hyväksi käyttäen voidaan koko osakesalkun riskiä suurentaa tai pienentää arvioimalla kurssikehityksen pääsuunta. Kun pörssikurssien suunta on nouseva, suositus on painottaa osakesalkkua herkästi nousevilla eli suuren beta-luvun omaavilla osakkeilla. Jos markkinoiden kehitys onkin päinvastainen, salkun arvon

voidaan olettaa alenevan beta-kertoimen mukaisesti enemmän kuin osakkeet keskimäärin. (Saario 2016.)

Volatiliteetti mittaa osakkeen kurssin muutosherkkyyttä historiallisen kurssikehityksen perusteella. Mitä korkeampi volatiliteetti on, sitä laajempi osakkeen arvon keskimääräinen hajonta on ollut tietyllä periodilla. Volatiliteetti on riskimittari, joka mitataan tuotoista ja suuruus ilmoitetaan prosentteina. Se kuvaa, kuinka paljon osakkeen kurssi on vaihdellut keskimääräisen hintansa ympärillä vuoden aikana. Jos osakkeen volatiliteetti on suuri, osakkeen arvon on altis muutoksille. Jos taas volatiliteetti on alhainen, voidaan historiallisen kurssikehityksen perusteella odottaa pienempiä kursisivaihteluita. Samalla kun epävarmuus ja tappionvaara lisääntyvät, lisääntyy myös sijoituksen tuotto-odotus. Pienempi riski tarkoittaa vastaavasti alhaisempaa tuotto-odotusta. Volatiliteetti kertoo samanaikaisesti sekä voiton että tappion mahdollisuudesta. (Leppiniemi 2002, 90; Saario 2016.)

Volatiliteetin suuruus lasketaan sijoituksen arvon päivämuutosten keskihajonnasta. Muutosten keskihajonnan noudattaessa normaalijakaumaa voidaan olettaa, että kaksi kolmasosaa kaikista havainnoista on keskiarvosta volatiliteettiluvulla vähennetyin ja siihen volatiliteettiluvulla lisätyn arvon väliselle alueelle. Jos volatiliteetti on 10 prosenttia, kahden kolmasosan eli 66 prosentin todennäköisyydellä sijoituskohteen arvojen vaihtelu pysyy -10 - +10 prosentin välillä. (Saario 2016.)

4.4 Tuotto

Sijoituksen tuotto muodostuu kohteen arvonnoususta ja sijoitusaikana saaduista mak-suista esimerkiksi osakkeiden kohdalla osingoista. Eri sijoituskohteista sijoittajan saamat tuotot vaihtelevat suuresti. Jos verrataan rahamarkkinasijoituksia, korkosijoituksia ja osakesijoituksia keskenään, huomaamme, että keskimäärin pitkällä tähtäimellä rahamarkkinasijoitus antaa huonoimman tuoton ja osakesijoitukset parhaan tuoton. Myös riski on suurempi sijoitettaessa osakkeisiin. Näin siis sijoittaja saa korvauksen ottamastaan suuremmasta riskistä. (Kallunki ym. 2011, 24 - 29.)

Pitkällä aikavälillä sijoituksen tuottoosentilla on huomattava merkitys lopputulokseen. Taulukossa 1 on esitetty 50 000 euron arvo eri tuotto-odotuksilla. Tulevaisuuden reaalin arvo on saatu oletuksella, että inflaatio on 2 prosenttia. Tuotto-odotuksena on oletettu säästötilin korko 0,1 %, inflaatiota vastaa matala tuotto 2 % ja sijoitusvarallisuudesta saatava korkeampi tuotto 6 %. (Puttonen & Repo 2011, 23; Taulukko 1.) Helmikuussa 2018 vuotuinen inflaatio oli Tilastokeskuksen mukaan 0,6 %.

Taulukko 1. Tuottoosenttien vaikutus säästösummaan (mukaillen Puttonen & Repo 2011, 23).

Vuosituotto	0,1 %	2 %	6 %
Säästösumma reaalisena:			
vuoden kuluttua	49 050 €	50 000 €	51 961 €
5 vuoden kuluttua	45 427 €	50 000 €	60 603 €
10 vuoden kuluttua	41 272 €	50 000 €	73 456 €
25 vuoden kuluttua	30 952 €	50 000 €	130 802 €

Inflaation vaikutuksesta tilimuotoisen matalakorkoisen sijoituksen reaalin arvo laskee pitkällä aika välillä merkittävästi. Inflaation suuruudella tuotto-odotuksella reaalin sijoituksen arvo säilyy ennallaan. Korkeammalla 6 %:n tuotto-odotuksella pääoma enemmän kuin kaksinkertaistuu 25 vuodessa. Parhaan ja huonoimman sijoitusvaihtoehdon ero 25 vuoden sijoitusperiodilla on 100 000 euroa eli kaksi kertaa alkupääoma. (Puttonen & Repo 2011, 23; Taulukko 1.)

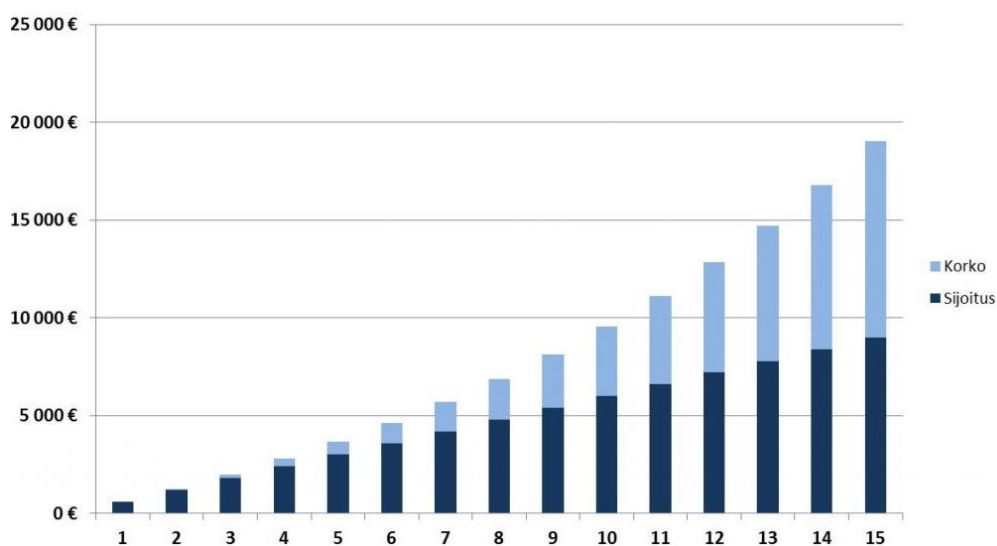
Kulut pienentävät sijoituksen tuottoa. Osakekauppaan liittyviä kuluja voidaan periä arvo-osuustilin avaamisesta, osakkeiden ostosta ja myynnistä. Arvo-osuustilistä voidaan lisäksi periä säilytys- ja kuukausimaksuja. Sijoittaja pääsee nykyään internetvälitteisessä kaupankäynnissä alhaisiin kaupankäyntikustannuksiin. Tämä on mahdollistanut lyhytaikaisen kaupankäynnin ja myös pienemmillä summilla tehdyt kaupat. Kulut eivät ole enää yhtä merkittävä osa sijoituksen tuotosta kuin aiemmin. (Saario 2016.)

4.4.1 Koron merkitys eläkesijoituksen tuottoon

Maailman kahdeksanneksi ihmeeksi kutsutaan sijoitusmaailmassa korkoa korolle -ilmiötä. ”Älä tee työtä vain ansaitaksesi rahaa vaan pane raha ansaitsemaan myös sinulle” -sanonta sopii hyvin kuvaamaan ilmiön merkittävyyttä. Kun säästöt on sijoitettu tuottavasti, pääoma karttuu, olipa sijoitettu summa suuri tai pieni. Korkoa korolle -

tekijän vaikutuksesta syntyy uutta varallisuutta. Säästämisessä aika on rahaa ja siksi ilmiö on erityisen kiinnostava eläkesäästäjälle. (Saario 2016.)

Kuvio 11 havainnollistaa sijoitusajan merkitystä korkoa korolle -ilmiössä. Esimerkissä sijoitetaan kuukausittain 50 euroa oletuksena. Oletettu tuotto prosentti on 10 prosenttia. Ensimmäisinä vuosina sijoituksen arvo kasvaa pääosin sijoitetun 50 euron verran. Muutamien vuosien kuluttua koron osuus sijoituksen arvosta kasvaa. 15 sijoitusvuoden jälkeen koron osuus on jo suurempi kuin sijoitetut säästöt. (Pörssisäätiön www-sivut 2018; Kuvio 11.)

Kuvio 11. Korkoa korolle -ilmiö (Pörssisäätiön www.sivut 2018).

Korkoa korolle -ilmiö toimii nimensä mukaisesti. Sijoitukselle maksettavaa tuottoa eli korkoa maksetaan sijoitetulle pääomalle ja myös aiempien vuosien koroille. Korkoa maksetaan siis myös koroille. Koron osuus kasvaa vuosi vuodelta suuremmaksi. ”Raha tekee työtä” sijoittajan puolesta. (Saario 2016; Pörssisäätiön www-sivut 2018.)

4.4.2 Tuoton mittaaminen

Efektiiivinen osinkotuotto tarkoittaa todellista osinkotuottoa, joka on viimeksi jaetun tai ehdotetun osingon suhde osakkeen pörssikurssiin. Tunnusluku ilmoitetaan prosentteina. Osinkotuotto prosentti kertoo, kuinka suuren vuosikoron osinko antaa osakkeen hinnalle. (Leppiniemi 2002, 97.) Lähes kaikilla julkisesti noteeratuilla yhtiöillä on

vahvistettu osinkopolitiikka, joka kertoo jaetun osingon osuuden yhtiön nettotuotosta. Kun osinko sidotaan tulokseen, se kasvaa lähes poikkeuksetta pitkällä aikavälillä. (Lindström & Lindström 2011, 236-237.)

Osinkotuotto on sijoittajalle havainnollinen mittari. Se kertoo osingon suuruuden suhteutettuna sijoituskohteen senhetkiseen arvoon. Sijoittaja voi verrata osinkotuottoa esimerkiksi korkotuottoon tai eri yhtiöiden osinkotuottoa keskenään. Vertailussa tulee ottaa huomioon, että osinko on vain osa sijoituksen tuottoa. Lisäksi on mahdollista, että sijoituskohteen arvo nousee tai laskee, mikä tietysti vaikuttaa realisoitaessa lopulliseen tuottoon. Osake on sijoituskohteena riskisempi kuin korkosijoitus. Tuoton pitäisi siis olla korkeampi. (Balance Consultingin www-sivut 2018.)

Osinkotuoton ansiosta sijoitus antaa tuottoa joka vuosi. Osake, jolle ei makseta vuotuista osinkoa, antaa kassavirtaa vain, kun se myydään. Huonoina pörssivuosina osakkeen myynti ei välttämättä ole järkevää. Osingot tarjoavat varoja tehdä uusia hankintoja osakekurssien ollessa edullisia. (Lindström & Lindström 2011, 238-239.)

Suomalaisten osakkeiden keskimääräinen vuotuinen arvonnousu vuoden 1981 lopusta vuoden 2011 kesäkuun loppuun on ollut 9,9 prosenttia. Keskimääräisen vuosi-inflation vaikutuksesta reaalityttö on ollut 7 prosenttia. Laskelma kuvaa osakkeiden arvonkehitystä ilman osinkoja. Kun osingot huomioidaan, reaalityttö on noin 10 prosenttia. Laskelmassa on käytetty painorajoitettua yleisindeksiä. (Lindström & Lindström 2011, 88.)

4.4.3 Tuoton vertaaminen indeksiin

Osakkeiden pörssikehitystä mitataan indekseillä. OMX Helsinki on yleisindeksi, joka mittaa pörssin yleiskehitystä eli kaikkien Helsingin pörssissä noteerattujen osakkeiden kurssikehitystä. Markkina-arvoltaan suuremmilla yhtiöillä on suurempi paino ja pienempien yhtiöiden markkina-arvopainotus jää pienemmäksi. Eläkesäästämisen arvonkehitystä voi arvioida vertaamalla sitä juuri OMH Helsinki-indeksiin, koska se kertoo pörssin tietyn ajanjakson keskimääräisen kehityksen. (Hämäläinen 2005, 13.)

OMX Helsinki Capped on painorajoitettu yleisindeksi. Se kattaa kaikki Helsingin pörssin osakkeet, mutta yhden yksittäisen yhtiön enimmäispaino on rajoitettu 10 prosenttiin. Näin indeksi ei myönteisesti huomattavasti yksittäisten suurten yritysten osakkeiden kehitystä. Nokia vaikutti vahvasti OMX Helsinki-indeksiin aiemmin. OMX Helsinki Capped on hintaindeksi, joka mittaa kurssikehitystä. Tarkemman kuvan osakkeiden kokonaistuotosta antaa OMX Helsinki Capped -tuottoindeksi, jossa mukana ovat myös osinkotuotot. Jos eläkesijoittaja haluaa verrata sijoitustensa kokonaistuottoa, kannattaa vertailuindeksiksi ottaa painorajoitettu OMX Helsinki Capped -tuottoindeksi. (Lindström & Lindström 2011, 217-218.)

5 ELÄKESÄÄSTÄMISEN MUOTOJA

5.1 Suomalaiset eläkesäästäjinä

Eläkesäästämällä tarkoitetaan nykyisen kulutuksen siirtämistä eläkeaikana käytettäväksi. Säästöillä täydennetään eläkeajan toimeentuloa. Eläkeaikaa varten voi säästää monin eri tavoin. Suomalaisten yleisin säästämismuoto, myös eläkesäästämisen muoto, on asuntosäästäminen. Oma velaton asunto tuo helpotusta eläkeajan asumiskuluihin. Finanssivarallisuuden kerryttäminen voidaan myös lukea eläkesäästämisen muodoksi, jos pääomaa on olemassa vielä eläkkeelle jätäessä. Tällaista säästämistä on tilisäästäminen, arvopaperisäästäminen ja säästäminen sijoitusrahaston tai vakuutuslaitoksen kautta. (Poikonen & Silvola 2010, 27-30.)

Eläkeläisillä on aikaa kuluttaa aikaisempaa enemmän. Nykypäivän hyväkuntoiset ja aktiiviset eläkeläiset haluavat ja kykenevät toteuttamaan haaveitaan, joita työssä ollessaan eivät ehtineet. Harrastusten ja matkustelun rahoittaminen maksaa. Riittävän tulovirran saavuttamista edistää varojen suuntaaminen ajoissa enemmän osakkeiden suuntaan kuin tilimuotoisiin säästökohteisiin. Suomalaisten suurin riski on, että riskiä vältetään. Varallisuus halutaan pitää ikään kuin turvassa omistusasunnoissa ja tilimuotoisina sijoituksina. Muita pitkäjänteisiä sijoitusmuotoja, kuten suoria osakesijoituksia tai osakesidonnaisia rahastoja ei suosita riittävästi tai niihin sijoitetaan vain pieni osa säästöistä. (Puttonen & Repo 2011, 22.)

Finanssiala on seurannut säännöllisesti 2000-luvun ajan suomalaisten asennoitumista vakuuttamiseen ja yleisesti suomalaisten näkemyksiä yksilön ja yhteiskunnan vastuunjaosta. Vakuutustutkimus 2016 on seurantatutkimus, joka toteutettiin internetissä. Kohderyhmään kuuluivat mannersuomalaiset 18 - 79 -vuotiaat henkilöt. Vastaajia oli 1000, joten tutkimus on valtakunnallisesti edustava. (Finanssialan www-sivut 2018.)

Eläkeajan toimeentuloa varaudutaan täydentämään omaehtoisesti eri tavoin. Kolme neljästä vastaajasta oli sitä mieltä, että varautumisen eläkeikää varten tulisi olla helpompaa ja houkuttelevampaa kuin se nykyisin on. Vastaajista puolet on hankkinut omistusasunnon. Toiseksi suosituin tapa varautua vanhuuden varalle oli osake- ja rahastosijoitukset. Lähes yhtä suosittua oli varallisuuden kerryttäminen pankkitilille. (Finanssialan www-sivut 2018; Kuvio 7.)

Kuvio 7. Eläkeajan toimeentulon täydentäminen (Finanssialan www-sivut 2018).

Joka viides vastaaja oli täydentänyt lakisääteistä eläketurvaa hankkimalla verotuetun vapaaehtoisen eläkevakuutuksen tai PS-tilin. Eläkevakuutuksia on markkinoitu jo usean vuosikymmenen ajan ja PS-tilit otettiin käyttöön vuonna 2010. Molempiin tuotteisiin liittyy veroetu, vaikkakin vuosien varrella muuttuneen lainsäädännön vuoksi eri aikoina hankittujen sopimusten ominaisuudet vaihtelevat. (Finanssialan www-sivut 2018; Kuvio 7.) Muista säästämisen muodoista poikkeavan verotuen vuoksi työssä käsitellään eläkevakuutuksia ja PS-tiliä tarkemmin.

5.2 Verotuettu eläkesäästäminen

Verotuettuja eläkesäästämisen muotoja ovat pankkien ja sijoituspalveluyritysten tarjoamat PS-sopimukset ja henkivakuutusyhtiöiden tarjoamat yksilölliset eläkevakuutukset. Verotuettu eläkesäästäminen on vapaaehtoista, sidottua ja luonteeltaan pitkäaikaista. Vapaaehtoinen eläkesäästäminen ei vaikuta lakisääteiseen työeläkkeeseen. Sen tarkoituksena on täydentää eläketurvaa. Verotuettu eläkesäästäminen perustuu vapaaehtoisuuteen. Se on sidottua, eli säästäjä saa säästövaiheessa maksujen verovähennysoikeuden, mutta varojen nosto-oikeus alkaa vasta syntymävuoden mukaan määräytyvässä eläkeiässä. Sekä pääoma että sen tuotto verotetaan pääomatulona. (FINEn www-sivut 2018.)

Vapaaehtoinen eläkesäästäminen on joustavaa. Se voidaan mitoittaa niin, että arvioidaan, kuinka suuri lisäeläketurva halutaan. Sen perusteella arvioidaan, kuinka suuria maksuja se oletetulla tuotolla edellyttää. Toinen tapa on arvioida kuukausittain tai vuosittain säästösumma, minkä perusteella lasketaan oletetulla tuotto-odotuksella saavutettava eläkkeen määrä. Maksusuunnitelmaa voidaan muuttaa säästämisaikana. Lopullisen eläkkeen määrään vaikuttavat maksettujen maksujen määrä ja sijoitusaika, säästöille kertynyt tuotto ja sijoittamisen kulut. Lisäeläkkeen määrä voi poiketa huomattavastikin suunnitellusta. (FINEn www-sivut 2018.)

Lakisääteisen työeläkkeen maksaminen ja sen suuruus perustuvat ansioihin ja työuraan. Vapaaehtoisen eläkesäästämisen perusteella maksettavat suoritukset määräytyvät sopimusehtojen mukaisesti. Työeläkettä voi kerryttää ainoastaan itselleen. Vapaaehtoinen eläkesäästäminen mahdollistaa eläkkeen säästämisen sekä itselle että puolisolle. Vapaaehtoisesta eläkesäästämisestä puuttuu lakisääteiseen järjestelmään kuuluva työkyvyttömyys- ja perhe-eläketurva. Lakisääteistä eläkettä maksetaan koko elinajan riippumatta maksetuista maksuista. Sopimuksen perusteella maksettavaa vapaaehtoista eläkettä maksetaan vain määräajan. Jokainen suoritus pienentää jäljellä olevaa summaa. Kun säästetty summa ja sen tuotto on maksettu, suoritukset loppuvat. (Finanssivalvonnan www-sivut 2018; FINEn www-sivut 2018.)

5.2.1 PS-sopimus

PS-sopimuksen, eli pitkäaikaissästämissopimuksen, perusrakenteen muodostavat säästäjä, palveluntarjoaja ja PS-tili. PS-sopimuksia tarjoavat pankit, rahastoyhtiöt ja sijoituspalveluyritykset. PS-sopimuksessa määritellään sijoitusstrategia, riskitaso ja säästöjen nostoperusteet. Sopimuksesta tulee käydä ilmi, että siihen sovelletaan lakia sidotusta pitkäaikaissästämisestä 1183/2009. (Poikonen & Silvola 2010, 35-36.)

PS-tili avataan säästövaroihin oikeutetun luonnollisen henkilön nimiin. Yritys ei voi tehdä PS-sopimusta työntekijöidensä hyväksi. (Poikonen & Silvola 2010, 61.) Säästövaroihin oikeutettu tuleva eläkkeensaaja omistaa PS-tilillä olevat varat. Säästövaroihin oikeutettu ei ole aina säästäjä. Jos säästäjä, käytännössä säästövaroihin oikeutetun puoliso, on eri henkilö kuin säästövaroihin oikeutettu, PS-sopimusta ja -tiliä hallinnoi säästäjä. (FINEn www-sivut 2018.)

Tilille siirretään varoja, jotka ohjataan PS-laissa sallittuihin sijoituskohteisiin. (Poikonen & Silvola 2010, 55). Sijoituskohteita voivat olla sijoitusrahastot, pörssiosakkeet, joukkovelkakirjalainat tai pankkitili. Palveluntarjoaja voi osaltaan päättää sijoituskohteet, jotka voidaan liittää sen tarjoamaan PS-sopimukseen. Sijoituskohteet vaihtelevat palveluntarjoajittain. Ennen sopimuksen tekemistä kannattaakin tutkia ja vertailla, mitä sijoituskohteita esimerkiksi pankki tarjoaa. Ennen PS-sopimuksen tekemistä sijoituspalveluyritys kartoittaa säästäjän sijoituskokemuksen ja -tietämyksen. Säästäjä valitsee sijoituskohteet ja kantaa myös sijoituksiin liittyvän riskin. Hän vastaa sijoitussuunnitelmasta ja sen muuttamisesta sopimusaikana. Sijoituskohteita voi vaihtaa PS-sopimuksessa mainittujen ehtojen mukaisesti. Palveluntarjoaja voi periä kuluja PS-sopimuksen tekemisestä, PS-tilistä ja sijoituskohteiden ostosta ja myynnistä. (FINEn www-sivut 2018.)

5.2.2 Vapaaehtoinen yksilöllinen eläkevakuutus

Henkivakuutusyhtiöt tarjoavat vapaaehtoisia yksilöllisiä eläkevakuutuksia sekä yksityishenkilöille että yrityksille. Vakuutuksenottaja ja vakuutettu voivat olla siis eri henkilöitä. Vakuutuksesta määrää vakuutuksenottaja. Eläkevakuutuksiin sovelletaan

vakuutuslakisääntöjä 1994/543. Yksilöllinen eläkevakuutus on elämisen varalta otettu vakuutus eli ns. elämänvaravakuutus. Elämänvaravakuutus tarkoittaa, että vakuutetun kuollessa ennen eläkeikää tai ennen eläkkeen maksamisen päättymistä, vakuutuksessa jäljellä olevia varoja ei palauteta vakuutetun perillisille. Jotta vakuutussäästöt eivät jäisi vakuutusyhtiöön, eläkevakuutuksiin liitetään yleensä erikseen henkivakuutus. (Rantala & Kivisaari 2014, 31; FINEn www-sivut 2018.)

Vapaaehtoinen yksilöllinen eläkevakuutus voi olla korkosidonnainen, sijoitussidonnainen tai niiden yhdistelmä. Vakuutusyhtiöllä on ennen sopimuksen tekoa annettava vakuutuksen hakijalle tietoja vakuutukseen liitettävistä sijoituskohteista. Vakuutusyhtiön tulee huomioida hakijan aikaisempi sijoituskokemus ja sijoittamiselle asetetut tavoitteet. (FINEn www-sivut 2018.)

Korkosidonnaisen eläkevakuutuksen tuotto perustuu vakuutusyhtiön vakuutussäästölle maksamalle laskuperuste- tai muulle sopimuskorolle, joka on määritelty vakuutuslakisääntöissä. Vakuutusyhtiö maksaa vakuutukselle aina vähintään tämän koron mukaisen tuoton. Koron määräytymistapa voi vaihdella yhtiöittäin. Laskuperustekorkeus voi olla esimerkiksi kiinteä 1,5 prosenttia. Laskuperustekoroksi on voitu myös sopia nolla prosenttia. Tällöin vakuutusyhtiö maksaa muuta sopimuskorkoa, joka voi muuttua vuosittain. Laskuperuste- ja sopimuskoron lisäksi vakuutusyhtiö maksaa vakuutussäästölle asiakashyvitystä. Hyvityksen suuruus riippuu yhtiön sijoitustoiminnan tuloksesta. Sitä ei siis välttämättä makseta joka vuosi. (FINEn www-sivut 2018.)

Sijoitussidonnaisen eläkevakuutuksen arvo ja tuotto määräytyvät vakuutukseen valittujen sijoituskohteiden arvonkehityksen mukaan. Vakuutuksenottaja valitsee vakuutusyhtiön tarjoamista sijoituskohteista rahastot, joihin haluaa sitoa sijoitustensa arvonkehityksen. Sijoituskohteena voi olla myös sovittu sijoituskori tai vakuutukseen liitetty varainhoitosalkku. Vakuutusyhtiö voi periä kuluja itse eläkevakuutuksesta, siihen liitetystä kuolemanvaraturvasta ja sijoituskohteita koskevista toimenpiteistä. Vakuutuksenottaja kantaa sijoitusriskit. Hän on myös vastuussa sijoituskohteiden vaihtamisesta, jos siihen on tarvetta. Rahasto-osuudet omistaa kuitenkin vakuutusyhtiö. (FINEn www-sivut 2018.)

5.2.3 Eläkesäästämisen verotus

Sijoitusten myyntivoitot ja osingot verotetaan pääomatulona. Vuonna 2018 pääomatulojen veroprosentti on 30 000 euroon saakka 30 % ja sen ylittävältä osalta 34 %.

Sijoitusten myyntitappiot ja kulut vähennetään pääomatuloista. Helsingin pörssissä noteeratun yhtiön osingosta 85 % on veronalaista pääomatuloa ja 15 % verotonta tuloa. Vero pidätetään jo ennen osingon maksamista sijoittajalle. (Verohallinnon www-sivut 2018.)

Osakkeiden myyntivoiton tai tappion määrä saadaan vähentämällä myyntihinnasta osto- eli hankintahinta ja kulut, joita ovat esimerkiksi välityspalkkiot. Vaihtoehtoisesti ostohinnasta voi vähentää hankintameno-olettaman. Jos osakkeen omistusaika on yli 10 vuotta, hankintameno-olettama on 40 % myyntihinnasta. Jos omistusaika on lyhyempi, myyntihinnasta voi vähentää 20 %. Tämän lisäksi ei voi vähentää kuluja. (Verohallinnon www-sivut 2018.)

Vapaaehtoisen yksilöllisen eläkevakuutuksen ja PS-sopimuksen maksut saa vähentää pääomatuloista. Vakuutettu tai säästövaroihin oikeutettu henkilö vähentää maksut omassa verotuksessaan, vaikka maksut olisi maksanut hänen puolisonsa. Vähennyskelpoisia ovat siis vain itselle tai puolisolle otetun vapaaehtoisen yksilöllisen eläkevakuutuksen ja PS-sopimuksen maksut, jos vakuutettuna on joku muu henkilö, maksut eivät ole vähennyskelpoisia. Maksuja saa vuosittain vähentää yhteensä 5 000 euroa. Verohyöty voi näin olla suurimmillaan 1700 euroa. Maksut voi vähentää verotuksessaan aina varoihin oikeutettu puoliso. Vähentämättä jäänyt erityinen alijäämähyvitys vähennetään toisen puolison verotuksessa. (Verohallinnon www-sivut 2018.)

Maksuja saa vähentää ensimmäisen kerran verovuodelta, jona vakuutettu tai varoihin oikeutettu täyttää 18 vuotta. Maksujen verovähennysoikeus päättyy verovuoteen, jolloin eläkettä tai PS-suorituksia aletaan maksaa (Tuloverolaki 1535/1992 54 d § 1 mom.). Kaikki 18.9.2009 ja sen jälkeen otettujen eläkevakuutusten ja PS-sopimusten maksujen vähennysoikeus loppuu, kun yhdestä aletaan maksaa suorituksia. Viimeinen verovuosi, jolloin vähennyksiä voi tehdä on siis sama vuosi, jolloin tehdään ensimmäinen suoritus takaisin varoihin oikeutetulle. Vähennysoikeus ei palaudu, vaikka suoritusten maksaminen keskeytyisikin. Tällä menettelyllä korostetaan vapaaehtoisen

eläkevakuutuksen ja PS-sopimuksen eläkesäästämislunnetta. Vähennysoikeuteen eivät vaikuta työnantajan ottaman vapaaehtoisen eläkevakuutuksen tai lakisääteiseen työeläketurvaan perustuvan eläkkeen maksaminen. (Verohallinnon www-sivut 2018.)

Suoritukset, jotka saadaan vapaaehtoisen yksilöllisen eläkevakuutuksen tai PS-sopimuksen perusteella, ovat veronalaista tuloa. Tämä pätee sekä toistuvasti maksettaviin suorituksiin että kertasuorituksiin, joita ovat vakuutuksen takaisinostossa saatavat suoritukset. Pääomatulona verotetaan 6.5.2004 alkaen otettujen vapaaehtoisten yksilöllisten eläkevakuutusten perusteella maksettavat eläkkeet. Sitä ennen otettujen vapaaehtoisten yksilöllisten eläkevakuutusten perusteella voi kertyä sekä ansio- että pääomatuloa. Ansiotuloksi katsotaan eläke, jonka suoritukset maksetaan ansiotulosta vähennettyjen vakuutusmaksujen perusteella. Muilta osin suoritukset verotetaan pääomatulona. PS-sopimuksen perusteella maksettavat suoritukset ovat pääomatuloa. Vuonna 2018 pääomatuloveroprosentti on 30 % ja 30 000 euron ylittävältä osalta veroprosentti on 34. (Verohallinnon www-sivut 2018.)

Eläkesäästämisen ja pitkäaikaissäästämisen verotuki koskee vain säästäjän itsensä tai puolison hyväksi tehtäviä suorituksia. Jos suorituksen saajana on joku muu, eivät maksetut ole vähennyskelpoisia, mutta eläke tai muu suoritus on siitä huolimatta saajansa veronalaista tuloa. Tällöin eläke tai PS-suoritus katsotaan pääomatuloksi ja sitä verotetaan saajansa pääomatulona 20 prosentilla korotettuna. (Verohallinnon www-sivut 2018.)

Parhaimmillaan verosäännöstö on ollut hyvin edullinen eläkkeen saajaa kohtaan. Eläkesäästäjä on voinut nostaa eläkettä jopa alkaen 55 vuoden iästä. Säästöt on voinut nostaa kahden vuoden kuluessa määritellyn vähimmäiseläkeiän jälkeen. Tämä koskee edelleen sopimuksia, jotka on tehty ennen 18.9.2009 ja joihin ei ole tehty uusia sijoituksia vuoden 2016 jälkeen. (Petäinen 2016).

Verosäännökset eivät ole osa eläkesäästämisen sopimusehtoja. Koska eläkesäästäminen on pitkäaikaista, verolait muuttuvat sopimusaikana ja vaikuttavat eläkesäästöjen verotukseen. Eläkesäästämiseen liittyvää verotusta on muutettu useaan otteeseen jo ennen vuotta 2017. Eläkesäästöjä verotetaan kulloinkin voimassa olevien verosäännösten mukaan. Vapaaehtoisen eläkevakuutuksen ja PS-tilien alimmat vähimmäiseläke-

iät nousivat eläkeuudistuksen myötä vuoden 2017 alussa. Vähimmäiseläkeikä määräytyy vakuutetun syntymävuoden ja sopimuksen solmimisajankohdan mukaan. Muutos koskee 1.1.2017 alkaen kerrytettäviä eläkesäästöjä. (FINEn www-sivut 2018.)

5.2.4 Verotuetun eläkesäästämisen vähimmäiseläkeikä

Taulukossa 2 esitetään ennen 1.1.2013 otettujen eläkevakuutusten uusi vähimmäiseläkeikä. Vähimmäiseläkeikä koskee maksuja, jotka on tehty 1.1.2017 alkaen, lukuun ottamatta 18.9.2009–31.12.2012 otettuja vakuutuksia, joiden osalta se koskee koko eläkesäästöä. Muuttuneiden säännösten mukainen uusi vähimmäiseläkeikä on alimmillaan vuonna 1957 tai aiemmin syntyneillä 63 vuotta. Verotuen edellytyksenä oleva vähimmäiseläkeikä nousee tasaisesti ollen vuonna 1998 tai sen jälkeen syntyneillä 68 vuotta. (Petäinen 2016; Taulukko 2.)

Taulukko 2. Vähimmäiseläkeikä ennen 1.1.2013 otetuilla sopimuksilla (Petäinen 2016).

	Eläkeikä
1957 tai aiemmin	63
1958–1961	64
1962–1972	65
1973–1984	66
1985–1997	67
1998–	68

Taulukossa 3 esitetään 1.1.2013 alkaen otettujen eläkevakuutusten muuttunut vähimmäiseläkeikä. Mainitun ajankohdan jälkeen otettujen eläkevakuutusten uusi ikäraja on noussut vuonna 1962 syntyneillä jo 70 vuoteen. (Petäinen 2016; Taulukko 3.)

Taulukko 3. Vähimmäiseläkeikä 1.1.2013 jälkeen otetuilla sopimuksilla (Petäinen 2016).

Syntymävuosi	Eläkeikä
1957 tai myöhemmin	68
1958–1961	69
1962 tai myöhemmin	70

Yksilöllisen eläkevakuutuksen ja PS-sopimuksen perusteella voi eläkesäästöjä alkaa nostamaan, kun eläkkeen saaja täyttää tuloverolain mukaisen syntymävuoden ja sopimuksen tekohetken perusteella määrätyn eläkeiän. Varoja voi nostaa vuosittain vähintään 10 vuoden aikana. Jos varoja nostetaan ennen määrättyä vähimmäiseläkeikää tai nopeammassa tahdissa, verotetaan nostettu määrä saajansa pääomatulona korotettuna 50 %:lla korotettuna. Laissa erikseen määritellyissä tilanteissa, kuten säästöihin oikeutetun yli vuoden kestänyt työttömyys tai avioero, korotusta ei peritä. (Finanssivalvonnan www-sivut 2018; FINEn www-sivut 2018.)

Vuosien varrella tehdyt lukuisat veromuutokset ovat syynä siihen, että uusien eläkevakuutus- ja pitkäaikaissäästämissopimusten tekeminen on Suomessa tyrehtynyt lähes täysin. Uusien sopimusten korkeat ikäraajat eivät houkuttele säästämään eläkepäiviä varten. Lakisääteisen työeläketurvan lisäksi on tarve lisäeläkkeisiin. Suomalaiset elävät pidempään ja eläkkeelle siirytään hyväkuntoisina. (Poikonen 2017.)

Finanssiala ry:n lakimies Piritta Poikonen toivoo, että Suomessa alettaisiin pohtimaan, miten kansalaisten omaa varautumista eläkeiän kulutukseen voitaisiin edistää. Sen sijaan, että eläkesäästämistä rajoitetaan verotuksella ja ikärajoilla. Poikosen mukaan lisäeläke koetaan kannattavaksi sijoitukseksi, jos se täyttää kolme vaadittavaa ominaisuutta. Lisäeläkkeen verotuksen on oltava houkutteleva, eläkkeen alhaisin nostoikä ei voi olla liian korkea ja nostotavan on oltava järkevä. Nostotapa tarkoittaa, miten suoritukset voi nostaa eläkkeellä ollessa, erissä vai kerralla. Sen pitäisi olla asiakkaalle sopiva. Verotuksen tulisi olla pitkäjänteistä, jotta pitkäaikaiseen eläkesäästämiseen olisi mahdollista ja järkevää sitoutua. (Karhunen 2017.)

Seuraavaksi tarkemmin käsiteltävä suunnitteilla oleva osakesäästötili täyttää nämä kaikki kolme eläkesijoitukselta vaadittavaa ominaisuutta. Verotus on houkutteleva,

eläkkeen nostoikärajaa ei ole, koska sijoitukset voi nostaa vapaasti milloin vain. Nostotapakin on siis järkevä.

5.3 Osakesäästötili

Osakesäästötilillä tarkoitetaan tiliä, jonka sisällä voi käydä osakekauppaa ilman välitömiä verovaikutuksia. Tilille siirretään rahaa, jolla on mahdollista käydä kauppaa osakkeilla. Tuottoja ei veroteta osakkeita myytäessä tilin sisällä, vaan sekä pääoma että tuotto olisi mahdollista sijoittaa uudelleen. Tällöin osakesäästämisen verokohtelu olisi yhdenmukaista rahastojen ja sijoitusvakuutusten kanssa. (Pörssisäätiön www-sivut 2018.)

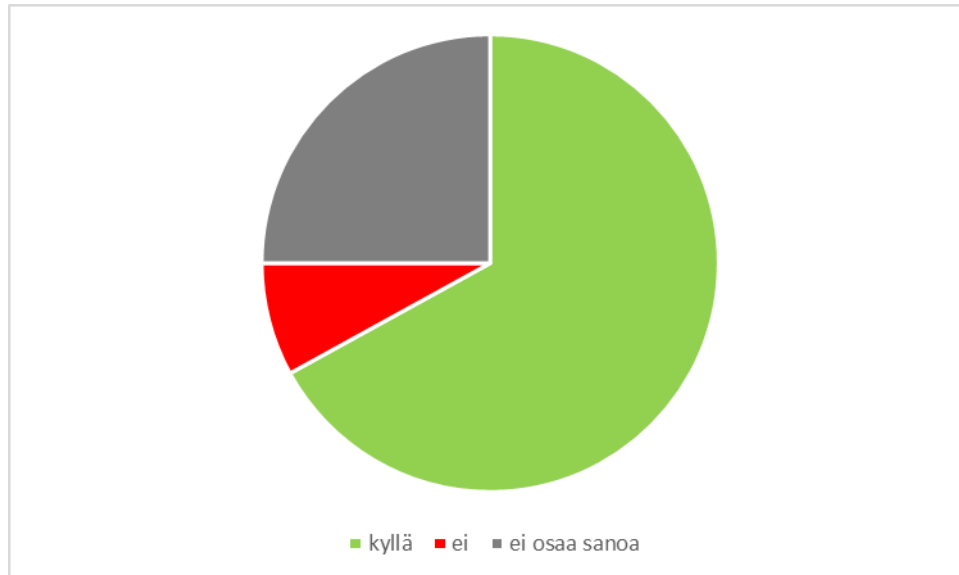
Tilin toiminta olisi yksinkertaista. Säästäjä avaa pankkiin osakesäästötilin ja siirtää sinne sopivaksi katsomansa summan rahaa. Tili on ominaisuuksiltaan rakennettu niin, että sen kautta avautuvat osakesijoituksiin käytettävä arvo-osuustili ja mahdollisesti valmius käydä kauppaa muillakin sijoitustuotteilla. Tilin sisällä tilinomistaja ostaa ja myy normaalisti osakkeita. Myös pörssiosakkeiden osinkotulot ohjautuisivat tilille. Pankki veloittaa sijoittajaa tilinhoidosta ja palvelusta. Kulujen suuruudesta ei ole vielä tietoa, koska tili on vasta suunnitteilla. (Suojanen 2018.)

Sijoitusten ja tuottojen verokohtelu on sijoittajalle olennainen asia. Jokainen sijoittaja pyrkii optimoimaan verojen maksun. Osakesäästötilin sisällä tehdyistä kaupoista ei maksettaisi veroa. Jos varat pysyvät tilin sisällä, myös luovutusvoitot, jotka sijoitetaan uudelleen, kasvavat korkoa korolle. Osakesäästötilillä osinkojen muodossa syntyy uutta varallisuutta, joka kerryttää edelleen tuottoa. Vasta tililtä noston perusteella maksettaisiin pääomatuloveroa. Osinkojen verotus kiristyisi, koska nykyisin 15 prosenttia pörssissä noteerattujen osakkeiden osingoista on verovapaata. Voidaan kuitenkin ajatella, että mahdollisuus sijoittaa osingot kokonaisuudessaan uudelleen, kattaa tämän heikennyksen sijoittajalle. Tilin etuja olisivat verotuksen selkeys ja sen lykkäätyminen. Verotuksella ei näin olisi vaikutusta sijoituspäätöksiin. (Suojanen 2018.)

Suomessa pörssiosakkeita omistaa noin 800 000 piensijoittajaa. Tyypillinen piensijoittaja omistaa vain kolmen yhtiön osakkeita. Tällä hetkellä ongelmana voi olla

sijoitussalkun lukkiutuminen. Lukkiutumisvaikutuksella tarkoitetaan tilannetta, jossa osakekurssit muuttuvat ja salkun painotukset vääristyvät. Sijoittajan kannattaisi myydä osakkeita, mutta verotuksen vuoksi se jätetään tekemättä. Osakesäästötilin sisällä sijoittaja pystyisi ostamaan ja myymään sijoituskohteitaan ilman välittömiä veroseurauksia, esimerkiksi markkinatilanteen muuttuessa. Osakesäästötili kannustaisi sijoitusten hajauttamiseen ja samalla parempaan riskinhallintaan. (Simola 2017.)

Pörssisäätiön ja Osakesäästäjien Keskusliiton teettämän sijoittajabarometrin mukaan kaksi kolmasosaa kaikista vastanneista haluaisi ottaa osakesäästötilin käyttöönsä. Tutkimus tehtiin internetkyselynä lokakuussa 2017. Sen tarkoituksena oli selvittää yksityissijoittajien sijoituskäyttäytymistä ja heidän näkemyksiään talouden ja sijoitusmarkkinoiden kehityksestä. Kyselyitä lähetettiin Osakesäästäjien Keskusliiton jäsenille sekä Pörssisäätiön sähköisen uutiskirjeen tilaajille yhteensä 26 475 kpl, joihin vastauksia saatiin 3110. Kyselyn vastausprosentti oli 12%. Pörssisäätiön arvion mukaan osakesäästötili houkuttelisi yhä useamman suomalaisen säästämään, sijoittamaan ja sitä kautta myös pitkällä tähtäimellä vaurastumaan. (Etelävuori 2017; Kuvio 10.)

Kuvio 10. Kiinnostus osakesäästötiliä kohtaan (mukaiillen Etelävuori 2017).

Suomalaiset haluavat tutkimusten mukaan kartuttaa varallisuuttaan. Finanssialan tekemän tutkimuksen mukaan puolet kyselyyn vastanneista oli aikeissa säästää tai sijoittaa lähitulevaisuudessa. Yleisin tavoite on säästää pahan päivän varalle. Toiseksi suosituin motiivi on varautuminen eläke-aikaan. Säästö- tai sijoituskohteen tärkein valintakriteeri

on turvallisuus. Seuraavina tulevat riskittömyys ja vaivattomuus. Tuotto on vasta sijalla neljä. Suomalaiset välttävät riskinottoa. Finanssialan keväällä 2015 tekemään Säästäminen, luotonkäyttö ja maksutavat -tutkimukseen vastasi 2500 suomalaista, jotka olivat iältään 15–79 vuotta. (Finanssialan www-sivut 2018.)

Pörssisäätiön toimitusjohtaja Sari Lounasmeri on ollut mediassa paljon esillä osakesäästötilin puolestapuhujana. Lounasmeri toivoo, että osakesäästötilin kaltainen sijoitustili tulee jokaisen suomalaisen ulottuville. Tilin helpot rakenteet houkuttelisivat tavallisia suomalaisia säästäjiä sijoittamaan. Lounasmeri arvioi, että osakesäästötili olisikin suunnattu tavalliselle suomalaiselle. Varakkailla sijoittajilla on omia sijoitus tuotteita ja -palveluita jo nyt. Näistä esimerkkinä voidaan mainita vakuutuskuoret. Sijoittamisen aloittamiskynnystä tulisi madaltaa. Sen ei pitäisi olla hankalaa vaan osa jokaisen ihmisen omaa talouden hallintaa. Osakesäästämisen ja sen myötä myös vaurastumisen tulee olla mahdollista jokaiselle suomalaiselle, jolle jää pienikin summa rahaa säästöön. (Suojanen 2018.)

5.3.1 Käyttöönotto Suomessa

Osakesäästötilin käyttöönotto Suomessa yhtenäistäisi rahastojen ja suorien osakesijoitusten verokohtelua. Tällä hetkellä verotus ohjaa sijoittamaan rahastoihin ja sijoitusvakuutuksiin, koska nämä sijoitusinstrumentit tarjoavat mahdollisuuden lykätä verotusta. Osakesijoitusten kohdalla se ei ole mahdollista. Sijoitusalan ammattilaiset Suomessa ovat ottaneet vahvasti kantaa osakesäästötilin käyttöönoton puolesta. Osakesäästäjien Keskusliiton toimitusjohtaja Antti Lahtisen mukaan Suomi tarvitsee osakesäästötilin. Tili kannustaisi pitkäjänteiseen säästämiseen. Sijoitusmuotojen yhdenmukainen verokohtelu ei ohjaisi sijoittajan käyttäytymistä, kuten tällä hetkellä tapahtuu. Veronmaksajain Keskusliiton toimitusjohtaja Teemu Lehtisen suhtautuu osakesäästötiliin myönteisesti. Hän arvioi osakesäästötilin käyttöönoton madaltavan kynnyksestä aloittaa osakesijoittaminen. (Pörssisäätiön www-sivut 2018.)

Valtiovarainministeriö on asettanut työryhmän tutkimaan eri sijoitusmuotojen verotusta Suomessa. Työryhmän tavoitteena on analyysi verokohtelun neutraalisuudesta ilman, että sijoituskäyttäytymistä ohjaisi verotus. Valtiovarainministeri Petteri Orpon

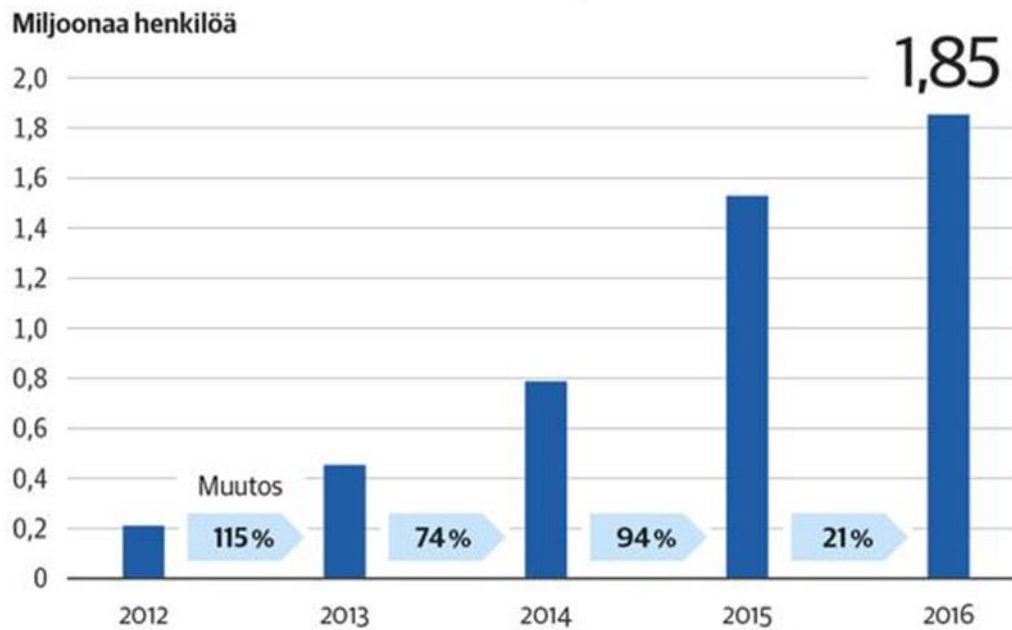
mukaan työryhmän tehtäväksi on lisäksi annettu selvittää mahdollisuus ottaa osakesäästötili käyttöön jossakin muodossa myös Suomessa. (Pörssisäätiön www-sivut 2018.) Aamulehden haastattelussa Orpo kertoi suhtautuvansa henkilökohtaisesti tiliin hyvin myönteisesti. Hänen mukaansa on kuitenkin odotettava työryhmän selvityksiä ja mietittävä siltä pohjalta, millainen tili teknisesti voisi olla. (Suojanen 2017.)

Veronmaksajain keskusliiton Vero 2018 -seminaarissa 14.3.2018 pitämässään puheessa ministeri Orpo kertoi, että hänen tavoitteenaan on löytää tapa toteuttaa osakesäästötilin kaltainen sijoitussäästötili Suomessa. Hän pitää sijoitussäästötiliä mielenkiintoisena ja uskoo, että se olisi suomalaiselle piensijoittajalle erinomainen tapa säästää. Hän muistuttaa, että hallituksen veropolitiikan tärkeä tavoite on kotimaisen omistajuuden vahvistaminen. Sijoitussäästötili parantaisi kotimaisen piensijoittamisen edellytyksiä ja näin samalla tukisi pääomien ohjautumista pörssiyrityksiimme. (Orpo 2018.)

5.3.2 Ruotsissa käytössä oleva ISK-tili

Osakesäästötiliä muistuttava tilirakenne on jo käytössä Ruotsissa ja Norjassa. Tanskassa se on suunnitteilla. Verotuksen suhteen on käytössä eri vaihtoehtoja. Tilin kokonaispääomaa verotetaan vuosittain tai sijoitusten tuottoja verotetaan, kun ne nostetaan tililtä. (Pörssisäätiön www-sivut 2018.)

Ruotsissa käytössä oleva osakesäästötilin kaltainen tili on nimeltään ISK (Investeringsparkonto). Vuodesta 2012 käytössä olleiden ISK-tilien sisällä tehtävät kaupat ovat verottomia. Vuotuinen vero peritään tilin laskennallisesta tuotosta. ISK-tilien suosio on kasvanut nopeasti. Vuoteen 2016 mennessä tili oli jo 1,85 miljoonalla ruotsalaisella. Noin joka viidennellä ruotsalaisella oli siis käytössään ISK-tili. Vuoden 2012 ISK-tilinomistajien lukumäärä on melkein kymmenkertaistunut. Yhdellä henkilöllä voi olla useampiakin tilejä. ISK-tilejä on avattu vuoden 2012 jälkeen yli 2,3 miljoonaa kappaletta. (Hertsi 2017; Kuvio 8.)

Kuvio 8. ISK-tilin avanneiden määrän kehitys (Hertsi 2017).

Ruotsin osakesijoittajien, Aktiespararnan verkkosivuilla on selvitetty, mikä on edullisin tapa säästää osakkeisiin ja rahastoihin eläkettä varten. ISK-tiliä pidettiin parhaana juuri verotuksellisista syistä. Myyntivoitoista ei peritä tilin sisällä myydessä veroa. Tilin huonona puolena pidettiin veroa, joka maksetaan tilin pääomasta riippumatta sen tuotosta. Vero peritään, vaikka tuotot olisivat miinuksella. (Broomé 2014.)

Suomalainen eläkesijoittaja maksaa pääomatuloveroa osakesäästötilitä noston perusteella. Verotus ei siis ole samankaltainen ISK-tilin kanssa. Opinnäytetyössä selvitetään kuitenkin ISK-tilin verotus, koska sitä ei ole löydettävissä osakesäästötiliä koskevista uutisista. ISK-tiliä verotetaan vuosittain sen laskennallisesta tuotosta. Jokaisen kvartaalin eli neljännesvuoden alussa olevaan tilin arvoon lisätään vuoden aikana sijoitetut varat. Tämä summa jaetaan neljällä, jolloin saadaan selville kyseisen vuoden tilin arvo. Tilin laskennallinen tuotto saadaan kertomalla saatu tilin arvo valtionlainankorolla lisättynä yhdellä prosenttiyksiköllä. Vuonna 2018 käytetty valtionlainankorko on 0,49 prosenttia. Kertoimeksi saadaan siis 1,49. Kerroin on aina vähintään 1,25. Laskennallisesta tuotosta peritään veroa 30 prosenttia. Vero on yksinkertaisemmin ilmaistuna 0,447 prosenttia tilin arvosta. Tilin arvolla ei tässä tarkoiteta tilin loppusummaa. (Skatteverket www-sivut 2018.)

Taulukossa 4 on esitetty esimerkin avulla ISK-tilin veron laskeminen. Ensimmäisen kvartaalin lopussa sijoitetaan 40 000 kruunua ja kolmannen kvartaalin lopussa sijoitetaan 20 000 kruunua. Kvartaalien alussa olevat summat kasvavat sijoituksen arvonnousteissa. Vuoden neljän kvartaalin alussa tilillä olleet varat lasketaan yhteen. Summaan lisätään vielä vuoden aikana tehtyjen sijoitusten yhteissumma 60 000 kruunua. Saatu summa jaetaan neljällä ja kerrotaan kertoimella 1,49. Laskutoimituksen tulos on sijoituksen laskennallinen tuotto, josta peritään 30 prosenttia veroa. Veron suuruus on 234 kruunua. Myyntivoitoista ei peritä veroa, mutta myöskään tappiot eivät ole vähennyskelpoisia. (Skatteverket [www-sivut 2018](#); Taulukko 4.)

Taulukko 4. ISK-tilin veron laskeminen (mukaillen Skatteverket [www-sivut 2018](#)).

Arvo ja sijoitukset	Rahamäärä
Sijoitusten arvo ensimmäisen kvartaalin alussa 1.1.2018	0 kruunua
Sijoitusten arvo toisen kvartaalin alussa 1.4.2018	+ 41 000 kruunua
Sijoitusten arvo kolmannen kvartaalin alussa 1.7.2018	+ 43 000 kruunua
Sijoitusten arvo neljännen kvartaalin alussa 1.10.2018	+ 65 000 kruunua
Vuoden aikana tehdyt sijoitukset	+ 60 000 kruunua
Sijoitusten arvo ja sijoitukset yhteensä	= 209 000 kruunua
Tilin arvo 209 000 / 4	= 52 250 kruunua
Laskennallinen tuotto 52 250 x 1,49 %	= 779 kruunua
Vero 779 x 30 %	= 234 kruunua

Pankit perivät lisäksi tilinomistajalta kuluja ostoista ja myynneistä normaalin kaupankäyntihinnastonsa mukaisesti. Opinnäytetyön simulaatio-osassa verrataan ruotsalaisten pankkien ISK-tilin kaupankäynnistä perimiä kuluja suomalaisten pankkien mahdollisesti perimiä osakesäästötilin kaupankäyntikuluja. Vertailuun valitaan Danske Bank, koska se toimii molemmissa maissa. Pohjoismaisten pörssien osakkeiden kaupankäyntikuluina Danske Bank perii 0,10 prosenttia tai vähintään 79 kruunua eli noin 7,60 euroa. (Danske Bank [www-sivut 2018](#).)

5.3.3 Suoran osakesäästämisen ja osakesäästötilin vertailu

Suoria sijoituksia pörssiosakkeisiin tekevä sijoittaja maksaa välittömät verot luovutusvoitoista ja osingoista. Rahastosijoittaja voi käydä rahaston sisällä kauppaa ilman veroseuraamuksia. Rahastosijoittaja maksaa arvonnoususta veroa vasta lunastaessaan rahasto-osuuksia ulos. Hän on voinut sijoittaa saamansa osingot uudelleen ilman, että niistä vähennetään välillä veroa. (Raeste 2018.)

Rahastosijoittajan saama hyöty on tietynlainen velkavipu ilman kuluja. Hän saa käyttöönsä osinkoveron suuruisen summan. Tämä ”velkaraha” kasvaa myös korkoa rahaston suojissa. Jos ”velkasijoituksen” tuotto onkin negatiivinen, ei veroa makseta myöhemminkään, koska vain luovutusvoittoa verotetaan, kun osuuksia lunastetaan ulos. Tämä hyöty liittyisi myös olennaisesti osakesäästötilin kautta sijoittamiseen.

Kuviossa 9 esitetään suoran osakesäästämisen ja osakesäästötili- tai rahastosäästämisen verotuksellista eroa. Esimerkissä 100 euroa sijoitetaan 10 vuodeksi. Arvonnousun oletetaan olevan 10 % ja osinkotuoton 5 %. Pääomatulovero on vuoden 2018 mukaisesti 30 % ja osinkoja verotetaan 25,5 %:n mukaan. Lähtökohtana on, että osakkeet myydään ja uudet ostetaan tilalle vuosittain. (Raeste 2018; Kuvio 9.)

Kuvio 9. Suora osakesäästäminen verrattuna osakesäästötiliin tai rahastoon (Raeste 2018).

Kuvio 9 havainnollistaa, miten vuosittain perittävä vero pienentää sijoitettavaa summaa ja samalla sijoituksen tuottoa. Mainitulla tuotto-odotuksella sijoitettu 100 euroa kasvaa suorissa osakesijoituksissa 348 euroon. Kun sijoituksen loppusummasta

vähennetään verot, jää sijoittajalle 277 euroa. Osakesäästötilillä verojen vähentämisen jälkeen sijoittajalle jää 313,50 euroa. Huomioitavaa on, että myös veron osuus on osakesäästötilin kohdalla suurempi, koska tuotto on parempi. Verottajan osuus osakesäästötilin sijoituksesta on 91,50 euroa kun se on suoran osakesäästäjän sijoitusten osalta lähes 20 euroa vähemmän. (Raeste 2018.) Sekä sijoittajan että verotuksen ja kansantalouden näkökulmasta voidaan siis sanoa, että osakesäästötili on suoraa osakesäästämistä tuottavampi vaihtoehto.

6 ELÄKESIJOITTAMINEN OSAKESÄÄSTÖTILILLE

6.1 Simulaation lähtökohdat

Simulaatiossa tutkitaan eri-ikäisten palkansaajien eläkesäästämistä sijoittamalla osakesäästötilin kautta. Tutkittavia tapauksia ovat 20-vuotias tradenomiopiskelija, joka työskentelee opintojen ohessa, 30-vuotias ja 50-vuotias palkansaaja. Sijoitusajat vaihtelevat 47 vuodesta 17 vuoteen. Palkansaajilla on eläkkeeseen liittyvä tavoite, jonka saavuttamiseen eläkesäästäminen tähtää.

Sijoituskohteeksi valitaan Helsingin pörssissä noteeratut osakkeet, koska hallituksen veropolitiikan tavoite on kotimaisen omistajuuden vahvistaminen. Osakesäästötilin odotetaan parantavan kotimaisen piensijoittamisen edellytyksiä ja tukevan pääomien ohjautumista pörssiyrityksiimme. (Orpo 2018.) Opinnäytetyö on suunnattu tavalliselle suomalaiselle palkansaajalle, jolla ei ole erityistä sijoitusosaamista. Tietoa suomalaisista pörssiyrityksistä ja osakkeiden riskiluvuista on helposti löydettävissä esimerkiksi Kauppalehden verkkosivuilta. Verkkosivuilta löytyy valmiiksi laskettuja tunnuslukuja, joita voi käyttää apuna sijoitussalkun rakentamisessa.

Painorajoitetun yleisindeksin mukaan suomalaisten osakkeiden keskimääräinen reaalin vuotuinen arvonnousu vuoden 1981 lopusta vuoden 2011 kesäkuun loppuun on ollut 7 prosenttia. Kun osingot huomioidaan, reaalityttö on lähes 10 prosenttia. (Lindström & Lindström 2011, 88.) Osakesäästötiliin liittyviä tarkkoja kuluja ei ole vielä tiedossa. Tästä syystä esimerkkien tuotoksi valitaan maltillisesti 7 prosenttia. Kulujen

voidaan arvioida olevan suunnilleen Ruotsin ISK-tilin kulujen tasolla. Pankit perivät ISK-tilin sisällä tehtävistä internetvälitteisistä toimeksiannoista normaalit kaupankäyntikulut. Danske Bankin perimät kaupankäyntikulut ovat Ruotsissa ja Suomessa suunnilleen samalla tasolla. Suomessa osakkeiden ostoista ja myynneistä peritään 0,2 prosenttia kaupan loppusummasta tai minimissään 8 euroa. Kun kauppaa käydään enemmän, kulut pienenevät. (Danske Bank www-sivut 2018.)

Eläkesäästöllä tarkoitetaan tilin loppusummaa, joka on ilmoitettu vuoden 2018 rahassa. Pääomalla tarkoitetaan tilille sijoitettua summaa. Kun eläkesäästöstä vähennetään pääoma, saadaan tuotto. Tuotto muodostuu osakkeiden arvonnoususta ja osingoista. Osingot sijoitetaan tilin sisällä uudelleen. Normaalisti osakkeita ei kannata ostaa pienissä alle 1000 euron erissä kaupankäyntikulujen vuoksi (Saario 2016.). Koska laskelmassa tilin kuluja ei tiedetä eikä huomioida, tilin sisällä osakkeita voidaan myydä ja ostaa sen vaikuttamatta tuotto prosenttiin. Sen oletetaan olevan koko sijoitusajan 7 prosenttia. Ostot hajautetaan ostamalla vähintään kymmenen eri toimialalla toimivan yrityksen osaketta. Kokonaisriski pienenee, koska yksittäisen osakkeen arvonehityksen vaikutus kokonaistuottoon laskee. (Lindström & Lindström 2011, 57).

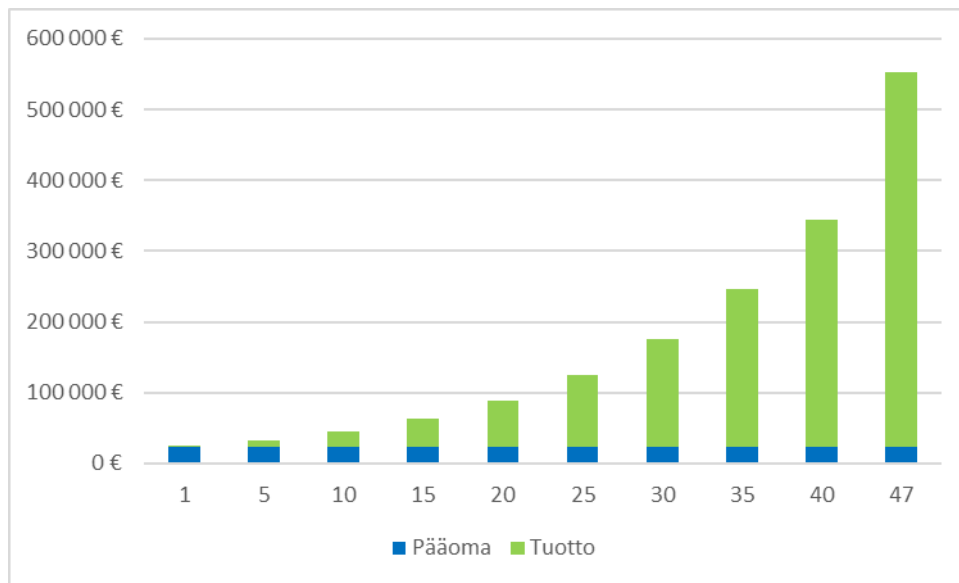
6.2 20-vuotias tradenomiopiskelija ja sivutoiminen palkansaaja

20-vuotiaan eläkesäästäjän, kuten muidenkin sijoittamista harkitsevien, sijoituspäätöksen ensimmäinen vaihe on oman riskinsietokyvyn tunnistaminen. Hänen tulee miettiä kykyään sietää sijoituksen mahdollinen tappio. Sijoituksen arvon lasku ei saa vaikeuttaa jokapäiväistä elämää. (Kallunki ym. 2011, 23 - 24.) Hän rahoittaa päivittäiset tarpeensa osa-aikaisella työllä ja pystyy sijoittamaan opintolainan. Näköpiirissä ei ole, että hän tarvitsisi sijoitettua summaa ennen eläkepäiviä. Nuori eläkesäästäjä on liiketalouden opiskelija ja ymmärtää sijoituksen riskin ja tuoton yhteyden. Osakkeet tuottavat pitkällä aikavälillä muita sijoituskohteita paremmin, mutta niiden arvo saattaa lyhyellä aikavälillä vaihdella hyvinkin paljon. Pitkä sijoitusaika puoltaa osakesijoittamista, koska sekä taloudellinen että psykologinen riskinkantokyky on hänen kohdallaan kunnossa. (Hoppu 2009, 61.)

Sijoitusperiodin ratkaisee tavoite, jota varten sijoitetaan. Eläkesäästäjän kohdalla sijoitushorisonnin määrittelee oma eläkeikä. (Puttonen & Repo 2011, 21.) 20-vuotiaalla eläkesäästäjällä sijoitushorisontti on lähes 50-vuotta. Ilmarisen tutkimuksen mukaan 67 prosenttia eläkkeelle siirtyneistä haaveili käyttävänsä lisääntyneen vapaa-ajan matkusteluun (Kettunen 2018). Nuoren eläkesäästäjän tavoite on hankkia lomahuoneisto Espanjasta eläkepäivien matkustelun tukikohdaksi. Hänen tarkoituksenaan on sijoittaa nostettu opintolaina kerralla ja nostaa pääoma ja kertyneet tuotot kokonaisuudessaan 47 vuoden sijoitusajan jälkeen. Nosto tapahtuu vuosi ennen alinta eläkeikää, joka hänellä on 68 vuotta ja 1 kuukausi (Työeläkkeen www-sivut 2018). Eläkesäästäjän tavoitteena on etsiä viimeisen työssäolovuoden aikana lomahuoneisto ja jäädä eläkkeelle aikaisimpana mahdollisena ajankohtana.

Kelalta haettavan opintotuen enimmäistukiaika määräytyy suoritettavan tutkinnon tavoitteellisen suoritusajan perusteella. Tradenomiopiskelija, joka suorittaa 210 opintopisteen laajuisen korkeakoulututkinnon, voi saada valtion takaamaa opintolainaa korkeintaan 35 kuukaudelta. Opintolaina on suuruudeltaan 650 euroa kuukaudessa. Jos opiskelija valmistuu määräajassa, hän saa opintolainahyvityksen, joka on 40 prosenttia hyvitykseen oikeuttavan opintolainan 2 500 euroa ylittävästä määrästä. (Kelan www-sivut 2018.) Opintolainahyvitys on huomattava kannustin nostaa laina ja tietysti myös valmistua tavoiteajassa.

Kuvion 12 esimerkissä 20-vuotias korkeakouluopiskelija on säästänyt opintotuen lainaosuuden koko opintojen ajalta. Hän sijoittaa koko summan osakesäästötilin kautta Helsingin pörssin osakkeisiin. Ajallinen hajauttaminen ei tässä tapauksessa toimi, mutta pitkä sijoitusaika kompensoi mahdollisesti väärään aikana tapahtunutta ostoa. 20-vuotiaana aloittavan eläkesäästäjän sijoitusaika on 47 vuotta.

Kuvio 12. 20-vuotiaan opiskelijan eläkesäästöjen kehitys vuoden 2018 rahassa

Kuviosta 12 voidaan huomata, että korkoa korolle -tekijän ja pitkän sijoitusajan vaikutuksesta tuotto kasvaa nopeasti. Osinkojen vaikutuksesta syntyy uutta varallisuutta, joka kasvaa edelleen korkoa (Saario 2016). Osingot sijoitetaan kokonaisuudessaan uudelleen osakesäästötilin sisällä. Ilman välittömiä veroseuraamuksia, uudelleen sijoitettava summa kasvaa nopeasti suuremmaksi kuin pääoma, jota ei sijoiteta tässä tapauksessa lisää ensimmäisen vuoden jälkeen. (Raeste 2018; Kuvio 12.)

Taulukko 5. 20-vuotiaan eläkesäästäjän saavuttama lisäeläke

Pääoma	23 000 €
Korko	7 %
Sijoitusaika	47 vuotta
Eläkesäästö	553 051 €
Tuotto	530 051 €
-Vero 30 %	9 000 €
-Vero 34 %	170 017 €
Lisäeläke	374 034 € / kertanosto

20-vuotiaan opiskelijan sijoittama pääoma on 23 000 euroa. Osakkeiden arvonnousun, ja osinkojen vaikutuksesta pääoma yli 24-kertaistuu 47 vuodessa. Eläkesäästöjen lopparvo nykyrahassa mitattuna on 553 051 euroa. (Taulukko 5.)

Tavoitteensa mukaisesti eläkesäästäjä nostaa koko eläkesäästön osakesäästötililtä kerralla ja hankkii lomahuoneiston eläkepäiviä varten. Eläkesäästön tuoton osuudesta

vähennetään vero, joka on 30 000 euroon asti 30 % ($30\,000 \times 30\% = 9\,000$) ja sen ylittävältä osalta 34 % ($((530\,051 - 30\,000) \times 34\% = 170\,017)$). Kun koko eläkesäästöä vähennetään perittävät verot ($553\,051 - 9\,000 - 170\,017$), saadaan lisäeläkkeen arvoksi 374 034 euroa. (Verohallinnon www-sivut 2018: Taulukko 5.)

Verotus määräytyy nostovuoden mukaan. Vuonna 2018 pääomatuloista maksetaan veroa 30 prosenttia ja 34 prosenttia 30 000 euron ylittävältä osalta. Osakkeiden myyntivoittoa laskettaessa myyntihinnasta vähennetään hankintahinta ja kulut. Jos sijoittaja on omistanut osakkeet yli 10 vuotta, voidaan myyntihinnasta vähentää hankintameno-olettamana, joka on 40 prosenttia myyntihinnasta. Tällöin ei kuitenkaan saa vähentää kuluja. (Verohallinnon www-sivut 2018.) Pitkästä sijoitusajasta johtuen hankintameno-olettaman käyttö on todennäköisesti järkevää. Laskelmassa on käytetty voittoa laskettaessa osakkeiden hankintahintaa eli sijoitettua kokonaissummaa, koska ei ole tiedossa sovelletaanko hankintameno-olettamaa osakesäästötilin sijoituksiin.

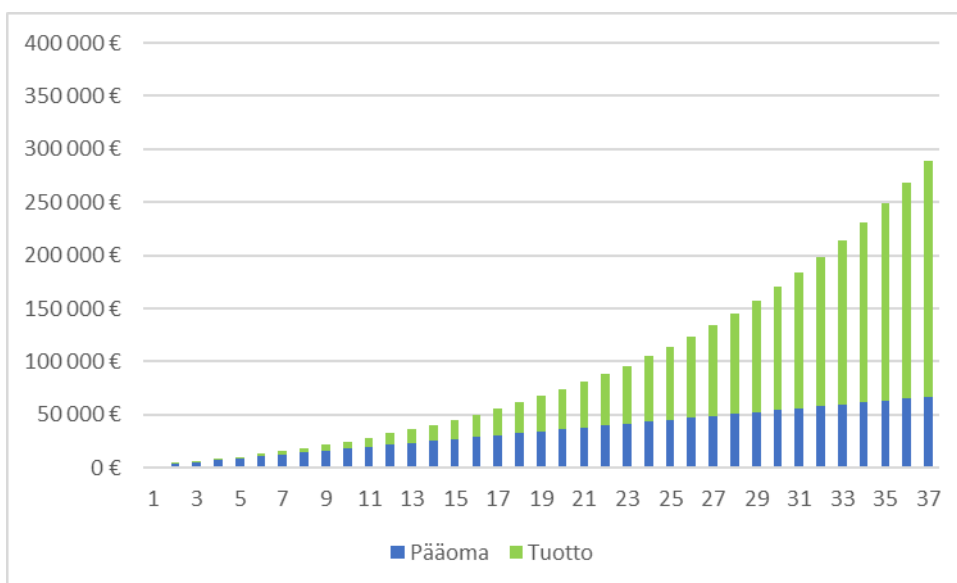
6.3 30-vuotias kirvesmies

Ilmarisen tutkimuksen mukaan 63 prosentti eläkkeelle jääneistä toivoi voivansa viettää enemmän aikaa lastenlastensa ja muiden läheisten kanssa (Kettunen 2018). 30-vuotiaan palkansaajan eläkesäästämisen tavoite on hankkia sijoitusvarallisuutta, jonka tuotoilla on mahdollista rahoittaa eläkeikäisenä laadukkaita yhteisiä harrastuksia ja pieniä matkoja tulevien lastenlasten kanssa. Kasvanut pääoma halutaan jättää perinnöksi helpottamaan tulevien sukupolvien elämää. Vuonna 1988 syntyneen alin eläkeikä on 67 vuotta ja 4 kuukautta (Työeläkkeen www-sivut 2018). Täysinä vuosina mitattuna säästöaika on siis eläkkeen alkaessa 37 vuotta.

Eläkesäästäjä valitsee osakesäästötililleen osakkeita, jotka tuottavat omistajilleen osinkoja. Osinkotuoton arvioitiin tässä tutkimuksessa olevan 3 prosenttia (Lindström & Lindström 2011, 88). Osinkotuoton ansiosta sijoittaja voi saada tuottoja joka vuosi, eikä ainoastaan realisoidessaan osakkeita (Lindström & Lindström 2011, 239). Simulaation eläkesäästäjä käyttää osinkotuottoprosenttia apunaan, kun hän arvioi sopivia osakesijoituskohteita. Osinkotuottoprosentti onkin sijoittajalle havainnollinen mittari,

joka kertoo osingon suuruuden suhteutettuna sijoituskohteen sen hetkiseen arvoon (Balance Consultingin www-sivut 2018).

Tilastokeskuksen palkkarakennetilaston mukaan vuonna 2016 täyttä työviikkoa tekevien palkansaajien kokonaisansioiden mediaani 30 - 34-vuotiailla oli 2931 euroa kuukaudessa. Tyypillinen tämän palkkaluokan edustaja on esimerkin kirvesmies (Tilastokeskuksen www-sivut 2018). Kotikunnasta ja huollettavien lasten määrästä riippuen verojen ja maksujen jälkeen näistä ansioita jää palkansaajalle nettopalkkana käteen noin 2000 euroa (Verohallinnon www-sivut 2018). Vuonna 2016 virkistys- ja kulttuurimenojen, joihin on laskettu myös hotelli-, kahvila- ja ravintolamenot, osuus kotitalouksien kulutusvaroista oli 17,3 prosenttia (Tilastokeskuksen www-sivut 2018.) Kohtuulliseksi sijoitussummaksi kuukaudessa arvioidaan 150 euroa eli 7,5 prosenttia nettokuukausipalkasta ja alle puolet kotitalouden virkistysmenoista. Osa käytettävissä olevasta tulosta halutaan siirtää kulutettavaksi eläkeaikana.

Kuvio 13. 30-vuotiaan kirvesmiehen eläkesäästöjen kehitys vuoden 2018 rahassa

30-vuotias kirvesmies sijoittaa 150 euroa kuukaudessa 37 vuoden ajan. Kuvio 13 havainnollistaa tuottoosaston merkityksen pitkällä aikavälillä sijoituksen lopputulokseen. Pääoman kasvu on lineaarista eli tasaista, mutta tuotto kasvaa eksponentiaalisesti eli kiihtyvään tahtiin. 20 sijoitusvuoden jälkeen tuoton osuus on jo suurempi kuin sijoitettu pääoma. (Puttonen & Repo 2011, 23; Kuvio 13.)

Taulukko 6. 30-vuotiaan eläkesäästäjän saavuttama lisäeläke

Pääoma	66 600 €
Korko	7 %
Sijoitusaika	37 vuotta
Eläkesäästö	288 607 €
Tuotto	222 007 €
Osinko 3 %	8 658 €
-Vero 30 %	2 597 €
Lisäeläke	6 061 € / 1. vuosi

30-vuotiaan kirvesmiehen sijoittama pääoma on 66 600 euroa. Osakkeiden arvonnousun ja osinkojen vaikutuksesta pääoma enemmän kuin nelinkertaistuu 37 vuoden sijoitusaikana. Eläkesäästön loppuarvo on nykyrahassa mitattuna 288 607 euroa. Sijoituksen tuotto saadaan vähentämällä eläkesäästön loppuarvosta sijoitettu pääoma ($288\,607 - 66\,600 = 222\,007$). (Taulukko 6.)

Eläkesäästäjä nostaa eläkkeellä ollessaan tavoitteensa mukaisesti vain sijoitusten osinkotuoton verran säästöjä vuosittain. Sijoituksen pääoma kasvaa osakesäästötillillä edelleen arvonnousun verran. Ensimmäisen vuoden osinkotuotto 3 %:n oletuksella on 8658 euroa ($288\,607 \times 3\%$). Osakesäästötilliltä nostettaessa myös osingoista maksetaan 30 % pääomatuloveroa (Suojanen 2018). Verojen jälkeen lisäeläkettä jää 6061 euroa vuodessa käytettäväksi yhteisiin harrastuksiin lastenlasten kanssa. (Taulukko 6.) Seuraavina vuosina sijoituksen osinkotuoton suuruus voi muuttua, koska sijoituksen arvo muuttuu.

6.4 50-vuotias palkansaaja

Suomalaiset välttävät riskinottoa. Tärkein sijoituskohteen valintakriteeri on turvallisuus. (Finanssialan www-sivut 2018.) 50-vuotias eläkesäästäjä arvioi taloudellisen riskinsietokykynsä hyväksi, mutta oman psykologisen riskinsietokykynsä hän tunnistaa matalammaksi. Osakkeet ovat sijoitustuotteina riskipitoisimpia ja myös pitkällä aikavälillä keskimäärin tuottavimpia. Osakekurssit voivat heilahdella huomattavasti, mutta pidemmällä aikavälillä sijoitusten parempi tuotto on huomattavissa. (Lindström & Lindström 2011, 60.) Koska sijoitusperiodi on suhteellisen pitkä, eläkesäästäjä päättyy

osakesijoittamiseen, mutta valitsee maltillisen 150 euron sijoitussumman ja panostaa erityisesti riskien hallintaan hajauttamisen keinoin.

Koska eläkesäästäjä havahtuu lisäeläkkeen tarpeeseen vasta viisikymppisenä, hän päättää työskennellä tavoite-eläkeikänsä asti. 17 vuoden eläkesäästämisen tavoite on saada lisäeläkettä niukan lakisääteisen eläkkeen lisäksi. Lisäeläke jaetaan koko oletetulle eläkkeellä oloajalle. Vuonna 1968 syntyneen tavoite-eläkeikä on 67 vuotta ja 5 kuukautta. Tällöin eläkeikälaskurilla saatu elinajanodotteen mukainen eläkkeellä oloaika tulisi olemaan 20 vuotta ja 6 kuukautta. (Työeläkkeen www-sivut 2018.) Sijoittamista jatketaan myös eläkeaikana. Uusia sijoituksia ei tehdä, vaan säästö jaetaan eläkevuosille, joita oletetaan olevan 20. Arviossa käytetään eläkeikälaskuria, koska muita arvioita ei ole käytössä.

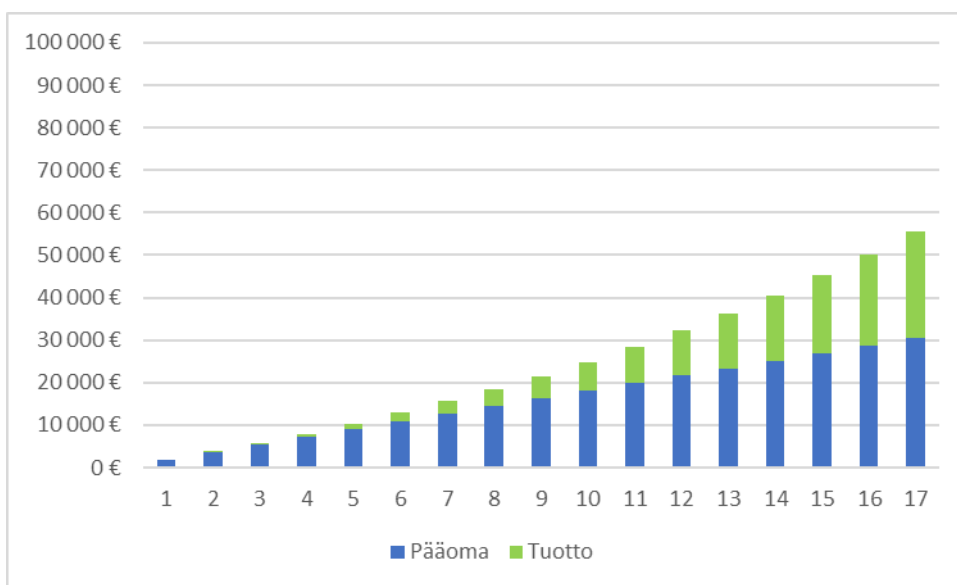
Sijoitushorisontin pidentyessä hyvin hajautetun osakesijoituksen tappion riski pienee. Yksittäinen osake on hajautettuja sijoituksia riskipitoisempi ja se voi pidemmälläkin sijoitusperiodilla jäädä tappiolliseksi. (Kallunki ym. 2011, 44.) Tästä syystä laskelman eläkesijoittaja hajauttaa sijoituksia ja käyttää sijoittamisessa apuna riskimittareita.

Eläkesäästäjä hajauttaa osakesijoitukset eri toimialoilla toimivien yritysten osakkeisiin. Lisäksi pitkällä aikavälillä tehtävät sijoitukset varmistavat ajallisen hajauttamisen. Yksittäisen osakkeen arvonkehitys vaikuttaa kokonaistuottoon vähemmän, jolloin myös sijoituksen kokonaisriski pienenee ja samalla sijoittaja voi nukkua yönsä levollisesti. Osakesijoitukset tulisi hajauttaa vähintään kymmenen eri yrityksen osakkeisiin (Lindström & Lindström 2011, 57).

Riskimittareiden avulla eläkesäästäjä rakentaa itselleen sopivan riskitason omaavan sijoitussalkun. Riskejä kaihtava sijoittaja valitsee osakkeita, joiden jyrkät arvonmuutokset eivät ole todennäköisiä. Pitkä sijoitusperiodin aikana osakkeiden riskiluvut muuttuvat. Tästä syystä sijoitusten riskisyyden kehitystä kannattaa tarkkailla. (Saario 2016.)

Simulaation 50-vuotias maltillinen eläkesäästäjä valitsee osakkeita, joiden beta-kerroin on yksi tai alle yhden. Tämän valinnan hän tekee, koska beta-luku, joka on

korkeintaan yksi, kertoo että kyseisen osakkeen kurssi reagoi markkinoiden muutokseen OMX Helsinki -indeksin mukaisesti tai jopa maltillisemmin (Saario 2016). Volatiliteetti on toinen riskimittari, jota hän käyttää osakesalkun rakentamisessa. Volatiliteetti mittaa osakkeen kurssin muutosherkkyyttä historiallisen kurssikehityksen perusteella. Mitä korkeampi volatiliteetti on, sitä laajempi osakkeen arvo on heitellyt tietyllä periodilla. Jos volatiliteetti on 10 prosenttia, sijoituskohteen arvojen vaihtelu pysyy 66 prosentin todennäköisyydellä -10 - +10 prosentin välillä. (Saario 2016.) Tästä syystä maltillinen eläkesäästäjä valitsee osakkeita, joiden volatiliteetti on enintään 10 prosenttia.

Kuvio 14. 50-vuotiaan palkansaajan eläkesäästöjen kehitys vuoden 2018 rahassa

Kuviosta 14 voidaan nähdä, että sijoituksen tuottojen arvon kasvu kiihtyy, mitä pidempi sijoitusaika on. 17 vuoden aikana sijoituksen tuotto ei kuitenkaan vielä ylitä sijoitetun pääoman määrää. Kymmenennen sijoitusvuoden kohdalla tuoton kasvu ohittaa pääoman 1800 euron vuotuisen kasvun eli tuoton osuus lisääntyy enemmän kuin 1800 euroa vuodessa. (Kuvio 14.)

Taulukko 7. 50-vuotiaan eläkesäästäjän saavuttama lisäeläke

Pääoma	30 600 €
Korko	7 %
Sijoitusaika	17 vuotta
Eläkesäästö	55 512 €
Tuotto	24 912 €
Eläkesäästö / 20 v	5 240 €
-Vero 30 %	1 572 €
Lisäeläke / v	3 668 €

50-vuotiaan palkansaajan sijoittama pääoma on 30 600 euroa. Osakkeiden arvonnousun ja osinkojen vaikutuksesta pääoma lähes tuplaantuu 17 vuodessa. Eläkesäästö on 55 512 euroa. (Taulukko 7.)

Osakesäästötilin loppusumma 55 512 euroa asetetaan alkuarvoksi, joka jaetaan jaksollisena suorituksena 20 vuodelle 7 prosentin korkokannalla. Lisäeläkkeeksi saadaan 5240 euroa vuodessa. Verojen jälkeen lisäeläkkeen määräksi tulee 3668 euroa vuodessa eli noin 300 euroa kuukaudessa. Lisäeläke nostetaan osakesäästötililtä vuosittain 20 vuoden ajan. Sijoituksia siis myydään, jotta lisäeläke voidaan nostaa. (Taulukko 7.)

6.5 Simulaation yhteenveto

Eläkesäästämisellä voi olla hyvin erilaisia tavoitteita. Kolmessa esimerkkitapauksessa käsitelimme, miten asetetut tavoitteet on mahdollista saavuttaa. 20-vuotias eläkesijoittaja saa 23 000 euron kertasijoituksella eläkesäästön loppusummaksi 47 vuoden sijoitusajalla 553 051 euroa. Verojen jälkeen kertanostona tehtäväksi lisäeläkkeeksi jää noin 374 000 euroa. (Taulukko 8.) Tavoitteena ollut lomahuoneisto on mahdollista hankkia, koska sijoitusaika on riittävän pitkä. Eläkesäästäjälle aika on rahaa ja pitkä aika on paljon rahaa.

30-vuotias eläkesijoittaja ei pääse samaan loppusummaan sijoittamalla 150 euroa kuukausittain 37 vuotta. Hänen eläkesäästönsä on 288 607 euroa. Osinkotuottoa 3 prosentin oletuksella kertyy verojen jälkeen vuodessa noin 6000 euroa eli kuukausille

jaettuna 500 euroa. (Taulukko 8.) 150 euron kuukausisijoituksella on mahdollista saada huomattava lisä lakisääteiseen eläkkeeseen pelkällä sijoituksen osinkotuotolla. Osakkeiden arvonnousun myötä sijoituksen arvo voi jatkaa kasvuaan, vaikka osinkotuotot nostetaan osakesäästötililtä vuosittain. Lisäeläkkeellä saavutetaan tavoiteltu tulovirta, jonka avulla on mahdollista rahoittaa maksullinen harrastaminen lastenlasten kanssa.

50-vuotiaan eläkesijoittajan 17 vuoden sijoitusaikana saama eläkesäästö on 55 512 euroa. 150 euron kuukausisijoituksella tuoton osuus on hieman vähemmän kuin sijoitettu pääoma. Lisäeläkkeen suuruus verojen jälkeen on noin 3 670 euroa vuodessa 20 vuoden ajan. (Taulukko 8.) Vaikka summa on huomattavasti pienempi, kuin eläkesijoittajilla, joiden sijoitusaika on pidempi, voidaan sillä kuitenkin ajatella olevan merkitystä pienituloisen eläkeläisen talouteen. 300 euron lisäeläke kuukaudessa 20 vuoden ajan täyttää tavoitteen täydentää lakisääteistä eläketurvaa.

Taulukko 8. Lisäeläkkeiden yhteenveto

	20-vuotias	30-vuotias	50-vuotias
Eläkesäästö	553 051 €	288 607 €	55 512 €
Sijoitettu pääoma	23 000 €	66 600 €	30 600 €
Tuotto	530 051 €	222 007 €	24 912 €
Lisäeläke (netto)			
Kertanosto	374 034 €	-	-
Osinko 3 %	-	6 061 €	-
Lisäeläke 20 v/v	-	-	3 668 €

Eläkesäästäjälle, joka sijoittaa osakesäästötilin kautta, merkittäviä tekijöitä ovat sijoitettu pääoma, sijoitusaika ja tuotto prosentti, johon vaikuttaa sijoituksen riski. Osakesäästötilillä tuottoa nostaa verotuksen siirtyminen. Koska tilin sisällä tehdyistä kaupoista ja osingoista ei makseta veroa, uudelleen sijoitettava summa on suurempi kuin perinteisessä osakesijoittamisessa.

7 JOHTOPÄÄTÖKSET JA YHTEENVETO

Palkansaajalla on monia vaihtoehtoja kattaa tulojen pieneneminen eläkeiässä. Suosituimpia eläkesäästämisen muotoja ovat asuntosäästäminen, tilisäästäminen, arvopaperisäästäminen ja säästäminen vapaaehtoisen eläkevakuutuksen tai PS-sopimuksen muodossa. Tutkimuksessa laajemmin käsiteltyjen verotuttujen PS-sopimusten ja vapaaehtoisten eläkevakuutusten todettiin menettäneen asemansa kannattavana eläkesijoituskohteena. Tutkimuksessa arvioitiin lisäksi simuloimalla osakesäästötilin soveltuvuutta eläkesäästämisen muodoksi.

Eläkesäästäjän osakesäästötilille saamaan tuottoon vaikuttavat pääoman arvonnousu, mahdollinen osinko ja valitun kohteen kulut. Sijoittamisessa aika on rahaa ja siksi ilmiö on erityisen kiinnostava eläkesäästäjälle. Osakkeiden osinkojen muodossa syntyy uutta varallisuutta, joka kerryttää edelleen tuottoa osakesäästötilille. Korkoa korolle -tekijän vaikutuksesta syntyy näin uutta varallisuutta, joka uudelleen sijoitettuna kasvaa edelleen aiemman pääoman lisäksi. Kulut vaikuttavat olennaisesti eläkesijoittamisen, kuten muunkin sijoittamisen tuottoon. Myös kulujen vaikutus kasvaa korkoa korolle -tekijän vaikutuksesta. Kun kulut pienentävät tuottoa, jää sijoituksesta pienempi summa sijoitettavaksi uudelleen.

Sijoituskirjallisuuden ja tilastojen mukaan pitkällä tähtäimellä tuottavin sijoittamisen muoto on osakesijoittaminen. Tutkimuksessa todettiin, että suunnitteilla oleva osakesäästötili on tuottava vaihtoehto harkittaessa eläkesäästämisen muotoja ja päädyttäessä osakesijoittamiseen. Osakesäästötilin etuja ovat verotuksen selkeys ja sen lykkääntyminen. Etu on myös se, että nostoja voi tehdä vapaasti ilman nostorajoituksia ja ikärajoja. Tuotoista peritään vero, kun sijoituksia nostetaan tililtä ulos. Kun luovutusvoitoista ja osingoista ei makseta veroa tilin sisällä, on ne mahdollista sijoittaa uudelleen ja saada tuottoa suuremmalle summalle. Mitä pidempi sijoitusaika, sitä suurempi hyöty. Verotus ei ohjaa sijoituskäyttäytymistä, vaan sijoitusten ostot ja myynnit voidaan tehdä muilla perusteilla. Eläkesijoitusten riskienhallinta paranee. Näillä perusteilla voidaan arvioida, että osakesäästötili kasvattaa eläkesijoittamisen tuottoja.

Osakesäästötili on vasta suunnitteilla, eikä sen rakennetta siis tiedetä vielä tarkasti. Työssä on käytetty oletuksia, joita on ollut saatavilla mediasta. Avoimeksi on kuitenkin jäänyt moni merkittävä asia kuten kulut. Kulut vaikuttavat huomattavassa määrin osakesäästötilin sijoituksen tuottoon, joten sijoittajan on tärkeä tehdä laskelmat ja vertailla eri sijoitusmuotoja ja palveluntarjoajia, kun rahoituslaitoksen osakesäästötilistä perimät kulut ovat selvillä. Kuluja voidaan periä ainakin tilinavauksesta, sen ylläpidosta ja sen sisällä tehtävistä ostoista ja myynneistä. Jos osakeostoista ja -myynneistä peritään kuluja tilin sisällä, on sijoittajan arvioitava, kuinka suuria kertaostoja tulee tehdä, jotta kulut eivät nouse suhteessa kohtuuttomiksi. Jos kulut rajoittavat ostojen suuruutta, hajauttaminen kärsii ja samalla sijoituksen riski kasvaa. Pitkällä aikavälillä epäedulliseen aikaan tehtyjen ostojen riski kuitenkin tasaantuu.

Epäselvää on, voiko vanhoja osakesijoituksia siirtää tulevalle osakesäästötilille. Jos luovutusvoittoja verotetaan, kun sijoitukset siirretään uudelle tilille, voi se vaikuttaa osakesäästötilin suosioon. Koska eläkesäästäjän sijoitusaika on pitkä, hankintameno-olettaman käyttö tulee ajankohtaiseksi, kun osakesäästötililtä nostetaan varoja. Selvitettävä on, miten hankintameno-olettaman käyttö soveltuu osakesäästötilin nostojen verotukseen. Verotuksen selkeys ja sen lykkääntyminen ovat myös edelleen oletuksia. Kuten sijoitusalan ammattilaiset ovat todenneet, verotuksen tulee olla houkuttelevaa ja pitkäjänteistä, jotta pitkäaikaiseen eläkesijoittamiseen olisi järkevää ja mahdollista sitoutua.

Eläketurvakeskuksen arvion mukaan vuodesta 2020 lähtien keskieläkkeen suhde keskiansioon alkaa elinaikakertoimen vaikutuksesta laskea. Eläkkeiden ostovoima laskee. Tutkimusten mukaan suomalaiset jäävät eläkkeelle paremmassa kunnossa kuin aiemmat sukupolvet. Eläkeläiset haluavat elää aktiivista elämää ja myös kuluttaa matkusteluun ja muihin harrastuksiin aiempia ikäpolvia enemmän. Työeläke on keskimäärin liian pieni kattaakseen tulevaisuuden eläkeläisten kulutustottumukset. Tarvitaan lisäeläkkeitä.

8 TULEVAISUUDEN NÄKYMIÄ

Lisäeläkkeiden tarve on selvä. Toki on huomioitava, että palkansaajalla, jolla olisi suurin tarve lisäeläkkeeseen, on myös luultavimmin vähiten mahdollisuuksia varautua siihen sijoittamalla. Matalapalkkaisuus, työttömyys ja sairauslomat vaikuttavat mahdollisuuden säästää ja sijoittaa. Sijoittaminen saatetaan kokea hankalaksi ja vaikeaksi asiaksi, joka kuuluu vain jo valmiiksi varakkaille henkilöille. Sijoitettavia säästöjä voi olla niukasti.

Toivoisin tämän työn toimivan kannustimena huomaamaan lisäeläkesäästämisen tarpeen ja samalla myös selvityksenä, miten sen voisi toteuttaa. Säästäminen kannattaa aina, olivatpa tulot pienet tai suuret. Eläkesijoittajan looginen sijoituskohte on osakesijoittaminen, koska pitkällä aikavälillä se antaa parhaan tuoton sijoitetulle pääomalle.

Ministeri Orpon asettama eri sijoitusmuotojen verokohtelua arvioiva työryhmä päättää työnsä huhtikuun lopulla. Orpo on ilmoittanut, että hänen tavoitteenaan on löytää tapa toteuttaa osakesäästötili. Uskon, että osakesäästötili otetaan muiden Pohjoismaiden tavoin käyttöön myös Suomessa. Toivon lisäksi, että sen tilirakenteesta todella tulee niin helppo ja kannustava, että se houkuttelee säästäjiä sijoittamaan ja vaurastumaan.

Vastuu työeläkkeiden riittävydestä on edelleen yhteiskunnalla. Osakesäästötilille kertynyt eläkesäästö tuo kuitenkin eläkeikäiselle turvaa ja vapautta toteuttaa suunnitelmiaan ja haaveitaan, kun työvelvoite on suoritettu ja lisääntynyt vapaa-aika antaa siihen mahdollisuuden.

9 LOPPUTULOKSEN ARVIOINTI

Työn tavoitteena oli selvittää lisäeläkkeiden tarve ja esittää keinoja saada lisätuloja eläkeiässä sijoittamalla palkkatuloista säännöllisesti ennen eläkeaikaa. Vaikka työn tavoitteena oli myös kannustaa suomalaisia säästämään ja sijoittamaan näitä varoja osakkeisiin, sijoitusten tuotto-odotus ja sijoitettavat summat pidettiin tarkoituksella

hyvin maltillisina. Tarkoitus ei ollut näyttää mahdollisimman suuria tuottoja, vaan esittää tavallisen palkansaajan realistiset mahdollisuudet kartuttaa eläkesäästöjä.

Kvalitatiiviselle tutkimukselle tyypillisesti tutkimussuunnitelma muokkautui tutkimuksen edetessä. Koska laadulliseen tutkimukseen voivat vaikuttaa tutkijan arvot, on työssä pyritty matemaattisten faktojen ja maltillisten sekä perusteltujen valintojen avulla löytämään keinoja päämäärän saavuttamiseksi. Tutkijan arvot ovat vaikuttaneet aiheen valintaan, eivät tutkimuksen objektiivisuuteen.

Tutkimusstrategiaksi valikoitui tapaustutkimus, koska haluttiin löytää tietoa suomalaisten eläkesäästämisestä. Tutkimuksessa selvitettiin, mitä eläkesäästämisen muotoja palkansaajalla on käytettävissään. Lisäksi haluttiin esitellä ongelman ratkaisuna säästäminen osakesäästötillille. Tapaustutkimus on hyvin käytännönläheistä ja se sopikin tutkimusstrategiaksi erittäin hyvin. Aineistonhankintamenetelmänä eri organisaatioiden valmiit aineistot antoivat mahdollisuuden tutkia ja perustella suomalaisten tarvetta eläkesäästämiseen ja heidän suhtautumistaan aiheeseen.

Eläkkeisiin liittyviä luotettavia lähteitä on kohtuullisen helppo löytää. Useimmiten alkuperäisiksi lähteiksi paljastuvien Eläketurvakeskuksen ja Tilastokeskuksen verkkosivuilta löytyy aiheesta tutkimuksia ja tilastoja. Useita tilastoja tehdään vuosittain tai muutamien vuosien välein. Kun vertaillaan eri vuosien lukuja, tulee käsitteissä olla tarkka, jotta käsiteltävät luvut ovat vertailukelpoisia. Tästä syystä työssä ei ole aina käytetty uusimpia tutkimustuloksia, vaan on haluttu käyttää vertailututkimuksia, joiden avulla muutos on paremmin nähtävissä. Lähteiden valinnassa on noudatettava erityistä kriittisyyttä. Sijoitusala muuttuu internetin myötä nopeasti. Sijoituskirjallisuuden lähteiksi valikoituivat arvostettujen sijoitusalan ammattilaisten kirjoittamat teokset, joiden sisältö on ajankohtaista. Osakesäästötilin kohdalla oli käytössä sähköisiä ajantasaisia lähteitä.

Haasteelliseksi, mutta myös mielenkiintoiseksi, aiheen teki sen ajankohtaisuus. Osakesäästötili on Suomessa vasta suunnitteilla, joten kirjallisuutta aiheesta ei ole vielä saatavilla. Tiliin liittyviä uutisia julkaistaan mediassa lähes päivittäin. Uutisten sisältö on kuitenkin lähes sama, eikä lisäinformaatiota ole saatavilla. Sijoitus- ja verotusalan

ammattilaiset ovat poikkeuksetta ottaneet kantaa osakesäästötilin puolesta. Tiliä ei kuitenkaan vielä ole käytössä, joten sen teknisiä tietoja ei ole käytettävissä.

Mitä opin? Sijoittaminen ei ole raketitiedettä, mutta se ei ole myöskään umpimähkäistä uhkapeliä. Omien sijoitusten riskiin ja tuotto-odotukseen voi vaikuttaa. Vaikka osakkeen historiallinen kehitys ei ole tae tulevaisuuden tuotoista, antaa se kuitenkin suuntaa kurssikehitykselle ja vähentää siihen liittyvää epävarmuutta. Sijoittamalla on mahdollista aikaansaada itselleen lisäeläke. Aina on oikea aika aloittaa sijoittaminen. Koskaan se ei ole liian myöhäistä. Jotkut sijoitusalan ammattilaiset ovat sitä mieltä, että viisikymppisenä on jo myöhäistä aloittaa eläkesäästäminen. Olen vahvasti eri mieltä, koska pienilläkin sijoitusten tuotoilla voi saada henkilölle itselleen merkittävän lisän lakisääteiseen työeläkkeeseen.

Opinnäytetyöprosessin haasteellisimmaksi osuudeksi muodostui rajaaminen. Laajan ja kiinnostavan aiheen rajaaminen tuotti kirjoittajalle tuskaa ja vaikeita valintoja. Internetin välityksellä on helposti saatavilla itse aiheeseen liittyvää ja sen ympärille sijoittuvaa aineistoa. Helppo saatavuus houkuttelee toisinaan liiankin pitkälle ”harhapoluille”. Jos aloittaisin työn uudelleen, pyrkisin heti alussa rajaamaan aiheen ja käytettävän ajan tarkemmin, vaikka niihin tutkimuksen edetessä tekisinkin muutoksia. Jos suinkin mahdollista, aloittaisin tiiviiseen tahtiin ja jatkaisin samalla tavalla työn loppuun saakka. Uskon sen tuottavan parhaan lopputuloksen sopivimmalla panostuksella. Työn keskeytykset eivät edistä ajatustyötä, vaan pikemminkin päinvastoin.

Lopputulos on sijoitusalaan perehtymättömällekin tavalliselle palkansaajalle ymmärrettävä eläkesäästämiseen kannustava tuotos. Opinnäytetyön teoriaosuudessa perustellaan eläkesäästämisen tarve. Perinteisten eläkesäästämismuotojen lisäksi esitellään eläkesijoittaminen osakesäästötilille. Sijoittamisen teoriaa ja osakesäästötilille sijoittamista havainnollistetaan empiriaosuuden simuloinnilla. Valmis opinnäytetyö täyttää sille asetetut tavoitteet. Lopputulos on myös selkeä kannanotto osakesäästötilin käyttöönoton puolesta.

LÄHTEET

Balance Consultingin www-sivut. 2018. Viitattu 15.1.2018.
<http://www.balanceconsulting.fi>

Broomé, A. 2014. ISK är bäst skal för din pension. Viitattu 15.2.2018.
<https://www.aktiespararna.se>

Danske Bank www-sivut. 2018. Viitattu 15.4.2018. <https://danskebank.se>

Eläketurvakeskuksen www-sivut. 2018. Viitattu 30.3.2018.
<https://www.etk.fi>

Etelävuori, K. 2017. Kysely: Osakesäästötili kiinnostaa etenkin nuoria ja uusia sijoittajia. Viitattu 15.4.2018. <http://www.porssisaatio.fi>

Finanssialan www-sivut. 2018. Viitattu 30.3.2018.
<http://www.finanssiala.fi>

Finanssivalvonnan www-sivut. 2018. Viitattu 14.5.2018.
<http://www.finanssivalvonta.fi>

FINE - Vakuutus- ja rahoitusneuvonnan www-sivut. 2018. Viitattu 19.3.2018.
<https://www.fine.fi>

Hertsi, A. 2017. Ruotsissa suosittu sijoitustili kiinnostavat – "Ei voida suoraan kopioida Suomeen". Kauppalehti 15.12.2017. Viitattu 15.4.2018. <https://www.kauppalehti.fi>

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 1997. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Kirjayhtymä.

Hoppu, K. 2009. Sijoituspalvelusopimukset. Helsinki: Talentum. Viitattu 8.4.2018.
<https://verkkokirjahylly-almatalent-fi.lillukka.samk.fi/teos/CAGBGXGTCF>

Hämäläinen, K. 2005. Sijoittajan käsikirja. Helsinki: Talentum.

Isotalus, P. 2016. Professori uhkaa reuttaa opintolainan välttelijät. Kauppalehti 22.2.2016. Viitattu 15.4.2018. <https://www.kauppalehti.fi>

Kallunki, J-P., Martikainen, M. & Niemelä, J. 2011. Ammattimainen sijoittaminen. 7. p. Vantaa: Talentum.

Karhunen, J. 2017. EU-kannustaa lisäeläkkeiden hankintaan – sama asenne Suomeen? Viitattu 15.4.2018. <http://www.finanssiala.fi>

Kautto, M. 2013. Työurien pituus ja eläkkeellä oloaika 2000-luvulla. ETK:n seminaari työmarkkinatiedottajille. Viitattu 15.4.2018. <https://www.etk.fi>

Kelan www-sivut. 2018. <http://www.kela.fi>

- Kettunen, S. 2018. Vanhuuseläkkeelle siirtyneiden vointi ja vire -tutkimus. Viitattu 15.3.2018. <https://www.ilmarinen.fi>
- Laine, M., Bamberg, J. & Jokinen, P. 2008. Tapaustutkimuksen taito. Helsinki: Gaudamus. 2. p. Viitattu 18.11.2017.
<https://www-ellibslibrary-com.lillukka.samk.fi/book/9789524950329>
- Leppiniemi, J. 2002. Pörssikurssi. Helsinki: WSOY.
- Lindström, K. & Lindström, T. 2011. Onnistu osakemarkkinoilla. Helsinki: Talentum.
- Luukkonen, R. 2016. Moni opiskelija nostaa opintolainaa sijoittaakseen pörssiin – "En tarvitse opintolainaa elämiseen, niin miksei sitä sijoittaisi?" Yle uutiset 28.10.2016. Viitattu 15.4.2018. <https://yle.fi>
- Markowitz, H. 1968. Portfolio Selection: Efficient Diversification of Investments. Yale: University Press. Viitattu 20.2.2018. <https://samk.finna.fi>
- Myrskylä, M. 2010. Elämme toistakymmentä vuotta elinajanodotetta pidempään. Viitattu 15.4.2018. <http://www.stat.fi>
- Nikkinen, J., Rothovius, T. & Sahlström, P. 2002. Arvopaperisijoittaminen. Helsinki: WSOY. Viitattu 20.2.2018.
<https://www-ellibslibrary-com.lillukka.samk.fi/book/951-0-31623-7>
- Orpo, P. 2018. Vero 2018 -seminaarin puhe. Katsaus hallituksen talous- ja veropoliittikkaan. Viitattu 14.3.2018. <http://vm.fi>
- Petäinen, M. 2016. Vapaaehtoisen eläkevakuutuksen alimmat eläkeiät muuttuvat ensi vuonna. Taloustaito 8.12.2016. Viitattu 15.4.2018. <https://www.taloustaito.fi>
- Poikonen, P. & Silvola, T. 2010. Eläkesäästäminen. Helsinki: Finva.
- Poikonen, P. 2017. Suomessakin tarvitaan lisäeläkkeitä. Viitattu 15.3.2018.
<http://www.finanssiala.fi>
- Puttonen, V. & Repo, E. 2011. Miten sijoitan rahastoihin. 5. uud. p. Helsinki: WSOYpro. Viitattu 15.4.2018.
<https://verkkokirjahylly-almatalent-fi.lillukka.samk.fi/teos/GAJBBXXTBFAEE>
- Pörssisäätiön www-sivut. 2018. Viitattu 20.4.2018.
<http://www.porssisaatio.fi>
- Raeste, J-P. 2018. Pian piensijoittajakin voi ostaa ja myydä osakkeita ilman veroja – Valtiovarainministeriö kaavailee osakesäästämiseen isoa muutosta. Helsingin Sanomat 9.3.2018. Viitattu 10.3.2018. <https://www.hs.fi>
- Rantala, J. & Kivisaari, E. 2014. Vakuutusoppi. Helsinki: Finva. Viitattu 27.4.2018.
<https://www-ellibslibrary-com.lillukka.samk.fi/book/978-952-5684-76-6>

Saario, S. 2016. Miten sijoitan pörssiosakkeisiin. 12. uud. p. Helsinki: Talentum Pro.
Viitattu 15.1.2018
<https://bisneskirjasto-almatalent-fi.lillukka.samk.fi/teos/IABBXXBTABIEC>

Seligsonin www-sivut. 2018. Viitattu 10.1.2018
<https://www.seligson.fi>

Simola, U. 2017. Osaketilistä uusi työkalu osakesäästäjälle? Taloustaito 9.11.2017.
Viitattu 15.4.2018. <https://www.taloustaito.fi>

Skatteverket www-sivut. 2018. Viitattu 28.4.2018. <https://www.skatteverket.se>

Suojanen, S. 2017. Valtiovarainministeri Petteri Orpo pitää tiukasti kiinni sadasta miljoonasta eurosta – jos summaa ei tule alkoholiveron korotuksesta, se kerätään muilla veroilla. Aamulehti 11.12.2017. Viitattu 10.2.2018. <https://www.aamulehti.fi>

Suojanen, S. 2018. Näin se toimisi: osakesäästötili helpottaisi sijoittamista ja yksinkertaistaisi verotusta – uuden tilin valmistelu on Suomessa pidemmällä kuin koskaan ennen. Aamulehti 9.3.2018. Viitattu 10.3.2018. <https://www.aamulehti.fi>

Tilastokeskuksen www-sivut. 2018. Viitattu 25.4.2018.
<https://www.stat.fi>

Tuloverolaki 30.12.1992/1535 muutoksineen.

Työeläkelehden www-sivut. 2018. Viitattu 15.4.2018. <http://tyoelakelehti.fi>

Työeläkkeen www-sivut. 2018. Viitattu 15.1.2018.
<https://www.tyoelake.fi>

Verohallinnon www-sivut. 2018. Viitattu 15.4.2018.
<https://www.vero.fi>